

SPECIAL

JESTER

LESNÍ MOUDROST

OBČASNÍK
ROVERSKÝCH
KURSŮ LŠ

ROČNÍK 5
ČÍSLO 5

**LADISLAV
RUSEK**

PÁR SLOV NA ÚVOD

Ještě dříve než jsem četl Šamanovy texty, poznával jsem jeho myšlenky s linorytů. Znak Lesní moudrosti se zde prolínaly s junáckou symbolikou a přírodními motivy. Stejně náměty jsem posléze objevil i v jeho esejích. Jakoby tyto tři okruhy patřily k hlavním o nichž Ladislav Rusek přemýšlí, skrze něž se dobírá nejvyššího tajemství. Následující úvahy jsou vším tím plně nabity, číší z nich energie a moudrost hledače životních pravd na stezce Lesní moudrosti. Myslím, že se právem zařadí k myšlenkovým základům hnutí v přírodě. Schválně nepíši Junáka ani Woodcraftu, neboť tyto texty se zároveň snaží nacházet vše, co obě tyto příbuzná hnutí spojuje, což v naší historii není obvyklým jevem.

Děkujeme Šamanovi za text i krásné perokresby a přejeme všem čtenářům Modrou oblohu na stezce Lesní moudrosti.

Bobo

Perokresby a linoryt na obálce: Ladislav Rusek - Šaman

LESNÍ MOUDROST

LADISLAV RUSEK
- ŠAMAN -

POZVÁNÍ

Dovoluji si vás co nejsrdečněji pozvat
na SLAVNOSTNÍ KONCERT
ve Velké dvoraně Přírody pod Modrou oblohou

Na programu:

1. Věčné šumění lesů
2. Radostný ptačí zpěv
3. Hučení jarního větru
4. Skřípání větví v korunách borovic

O přestávce: Mlčení hor a Ticho před bouří

5. Bubnování letního deště v listoví
6. Řev vodopádů a peřejí
7. Rachot vzdalující se bouře
8. Praskání ledu při oblevě
9. Dunění lavin na svazích velehor

*Jen pro zvané s otevřeným srdcem,
vidoucím zrakem a slyšícím sluchem!*

Předepsaný úbor:

Košile nebo blůza
vyrudlá sterým pobytem pod širým nebem,
sepraná mnohými dešti,
odřená spáry houštin a drsnými stěnami skal,
vonící jehličím, vřesem a dýmem táborových ohňů.

Vstup trvale volný. PŘIJĎ!

ÚVODEM

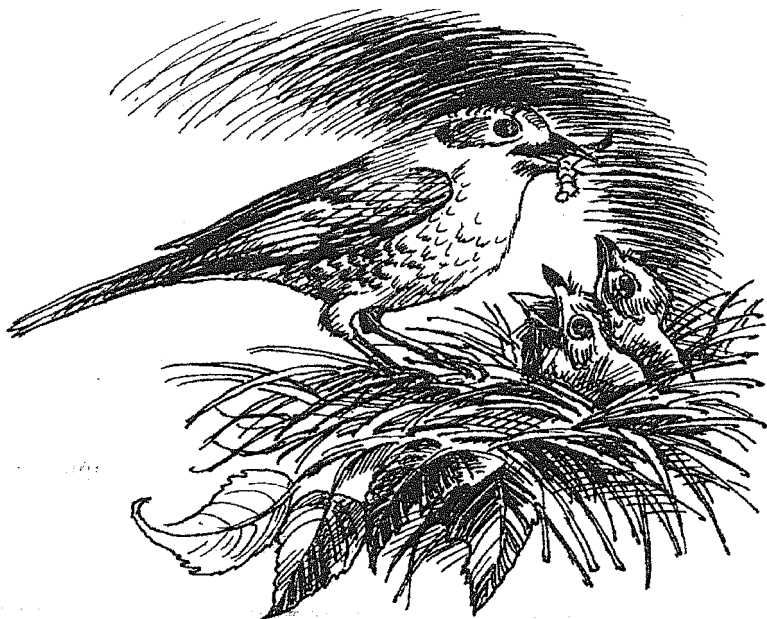
Když jsem slyšel ta dvě prostá, ale kouzelná slova – *Lesní moudrost* – poprvé, vyvolala ve mně pocit nějakého velkého tajemství, příslib něčeho zvláštního, podivuhodného...

Nemýlil jsem se, nezklamal jsem se. Když jsem se postupně blíže seznamoval se vznešenou i prostou, hlubokou i každému přístupnou naukou *Lesní moudrosti*, byl jsem udiven i nadšen, co vše může člověku dát. A když dnes, pětapadesát let poté, co jsem se poprvé pokoušel hledat svou *Lesní moudrost* – neboť každý se dobírá sám a po svém jejího pochopení – když dnes chodím po zelených stezkách přírody, prožíváje každý den, každou chvíli v duchu i ve světle *Lesní moudrosti*, cítím vděčnost. Vděčnost za to, že mi bylo přáno setkat se s tím nekonečně bohatým světem myšlenek, zásad, postojů a vztahů, ale i krásy, zkušeností, znalostí, vědění a praktik.

Považuji za štěstí, že jsem se setkal s *Lesní moudrostí* a z vděčnosti za to, co mi dala i dává, chci se zde podělit alespoň o něco málo z toho, co je vůbec sdělitelné pouhými slovy.

Neboť opravdová Lesní moudrost je především pocit hluboko v duši – a tam, hluboko i na výšinách, nedostačují obyčejná, všední slova.

Nepovažujte proto, prosím, tuto knihu za příručku *Lesní moudrosti*. Taková kniha se píše celý život, píše se celým životem. Následující stránky mohou být jen inspirací; především však chtějí být vyzváním na Cestu.

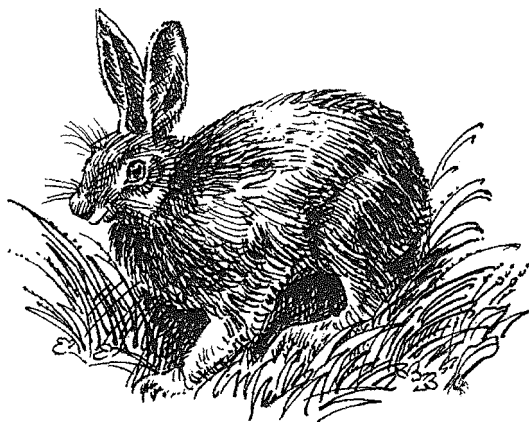
LESNÍ MOUDROST

Lesní moudrost! Jaká jsou to krásná slova, jak výstižný i hluboký je to název a jak jedinečná, cenná je idea výchovy Lesní moudrosti!

Bylo mi asi dvanáct let, když jsem poprvé četl Setonovo dílo "Ze života severních zvířat" a v něm především strhující úvodní studii Miloše Seiferta, který tuto knihu, jako už předtím řadu jiných ze Setonova díla, převedl do našeho jazyka.

Seifert na úvodních stránkách hovoří o Setonově *woodcraftu*, který tam překládá "*moudrost lesa*". V té době už u nás existovalo jím založené, byť nepočtené hnutí, které pod několika názvy (měnily se v průběhu let podle osobností v jeho čele, s nimiž se poněkud měnila i základní osnova programu) se pokoušelo realizovat něco z myšlenek i praxe oné zálesácké Lesní moudrosti, jak ji chápeme a jak ji promýšlíme i realizujeme u nás. Neboť je třeba říci hned na začátku: *české hnutí Lesní moudrosti*, jak je pochopil, a rozvíjel profesor Miloš Seifert a další stoupenci těchto výchovných ideí, ať již organizovaní v Lize lesní moudrosti nebo mimo ni – především v našem českém junáctví (skautingu a roveringu), ale i v jiných výchovných organizacích a skupinách, nebo i jednotlivci, je už jiné, než byla původní americká setonovská předloha a inspirace. Naše Lesní moudrost je zřetelně více obrácená k etice i filosofickému chápání přírody i života. Je také vhodnější pro naše podmínky zeměpisné i společenské, více navazuje na naše vlastní bohaté a hodnotné tradice. A má svou vlastní bohatou a stále narůstající literaturu, vytvářenou lidmi, kteří do hloubky promýšlejí a do detailu v praxi zkoušejí vše, co tvoří souhrn, jemuž skvělý název "Lesní moudrost" odpovídá daleko víc, než americký Setonův "woodcraft".

Můžeme už dnes právem hovořit o *české Lesní moudrosti*. Je to náš přínos k velkým výchovným záměrům lidstva. Není ještě příliš rozšířen, není ještě dostatečně znám ani u nás, přestože už existuje tolik desetiletí. Tato nevelká kniha si klade za cíl přispět k pochopení hodnot této naší výchovné cesty; její autor upřímně věří, že najde ohlas především ve skautingu, v českém junáctví.

LESNÍ MOUDROST JE MOUDROSTÍ ŽIVOTA

Lesní moudrost je moudrost života, inspirovaného, poučeného, obohaceného přírodou. Příroda je zde učitelkou i učebnou; je lékem i léčebnou; je domovem i útočištěm; je dějištěm příběhů radostných i vážných, je otázkou, odpovědí i jedinou poznatelnou Pravdou. I my sami jsme přírodou a je největší chybou i hříchem i škodou, jestliže se z ní jakkoliv vydělujeme.

Lesní moudrost je proto především návratem k přírodě a do přírody, návratem k co možná nejpřirozenějšímu životu, žitému v souladu se vznešenými zákony přírody a v bratrství se vším živým – i zdánlivě neživým – v ní.

VYZVÁNÍ NA CESTU

*Zabal si do batohu
na cestu unci dobré mysli
a vyraz pod oblohu!
Nekysni v díře syslí.
Cesta je dar i úkol!
Člověk je punc Země,
své bratry najdeš vůkol.
Nejsi sám, to vím,
kouřový signál vyšli k nim
i ke mně
a já ti odpovím.*

NÁVRATY

Lesní moudrost radí člověku naší doby, aby se co nejvíce možno vracel zpět k původnímu *rytmu přírody*. To znamená: k rytmu dne, počasí, roční doby.

Víme ovšem, že už snad nikdy to nebude možné v té míře, v jaké mohli tak žít kdysi dávno naši předkové.

Vynálezy umělého světa prodlužují den anebo zcela mění denní dobu pro mnoho lidí. Nevíme dosud přesně, ale aspoň tušíme, jak velice neurotizuje i jinak zdraví poškozují tzv. noční život, zavedený už více než století, zvláště ve velkých městech. V nejkrásnější a snad nejdůležitější části dne – od svítání do poledne – mnozí lidé vyspávají, dospávají noční hodiny v těžkém, nezdravém spánku, vysílení bděním, noční aktivitou, konzumací těžkých jídel, alkoholu, nikotinu, drog, i neřestmi a nejrůznějšími závislostmi. Trest následuje s neúprosností a přesností jízdního řádu: neurózy, rakoviny a jiné těžké nemoci, ztráta opravdové radosti, a co nejhoršího: pokřivení duše. Toto poslední je nejhorší důsledek a nic na něm nemění to, že dnes tak velké množství lidí na duši nevěří...

Moderní lidstvo si také vytvořilo celou řadu "*obalů*", jimiž jsou oděv a boty, rukavice, deštník a slunečník atd., a "*izolaci*", jako jsou dům, topení nebo klimatizace, osvětlení anebo stínění, ale i krémy a spreje na pokožce. To vše mu umožňuje žít odděleně a nezávisle na počasí, podnebí, denní i roční době, zeměpisném pásmu i extrémních podmínkách. Za tyto klady ovšem také platíme: odtržením od přírody, od bezprostředního styku s ní, od jejích blahodárných vlivů.

Přes toto vyčlenění z *rodné* přírody přetrvávají v nás stále geneticky hluboko uložené zvyklosti: "něco" nás nutí v zimě déle spát a méně se pohybovat venku atd. Je to ta příroda v nás. Alespoň částečný návrat, alespoň částečné uposlechnutí, respektování tohoto bytostného základu v nás může nám jen prospět!

Kdybychom chtěli co nejjednodušeji vyjádřit, v čem by měl spočívat návrat člověka k prapůvodním a jediné správným podobám života, pak vyslovme tři požadavky:

- návrat k přirozenosti,
- návrat k opravdovosti,
- návrat k prostotě a jednoduchosti.

Každé vzdalování se od zdroje, od pramene, znamená oslabení, rozmělnění a znečištění. Čím blíže k pramenům, tím je voda čistší!

A proto je Lesní moudrost mimo jiné i hnutím návratu, učením nebo filosofií návratu, praxí návratu. Jde o rozumný návrat ke zdrojům, k přirozeným pramenům životní síly.

To naprosto nemusí znamenat návrat k naivnímu primitivismu! Může to znamenat i "moudrost Bílého muže", zbavenou ovšem veškeré vyumělkovanosti, zbavenou vrstvy úpadku a falše, zbavenou změkčilosti přepychu. Půjde o moudrost, vracející se k základním, ryzím a věčným hodnotám přírodního a přirozeného života, k prostotě bez fanatického, asketického uskovňování, ke značné míře soběstačnosti při akceptování společenské dělby práce a k souladu i harmonii ve vztahu ke světu, lidstvu i všemu tvorstvu. K přírodě.

K NÁZVU "LESNÍ MOUDROST".

Ernest Thompson Seton, americký spisovatel, výtvarník, přírodovědec a zálesák, použil název *woodcraft* pro svůj vychovatelský experiment, postavený na soužití člověka s přírodou podle vzoru přírodních národů. V jeho případě to byl vzor severo-amerického indiána, kterého za svého mládí v Kanadě zastihl už jen ve smutných zbytcích původní populace, ale kterého si na základě dochovaných zpráv a tradic dokreslil do jedinečného, přitažlivého ideálu. Ve své později psané knize "Poselství rudého muže" uvádí příklady indiánských náčelníků i myslitelů, kteří opravdu mohou být americké, ale i jiné mládeži zajímavým vzorem. Jejich mravní i fyzické vlastnosti jsou přitažlivé i naší mládeži: statečnost, síla, odolnost, otužilost, čestnost, obratnost atd. Musím hned podotknout, že tytéž vlastnosti měli nepochybně i naši dávní slovanští předkové. Na mnohem větší popularitě indiánského vzoru má nepochybně svou zásluhu i početná, romantická literatura, vydávaná už od minulého století. Spisovatelé James Fenimore Cooper a Karl May patří k těm lepším, různé sešitové "buffalobillky" a "westerny" k bezcennému braku.

Slovo *woodcraft* je sice v anglických slovnících vykládáno jako "lesnictví, znalost lesa" atd., Seton mu však dal obsah, odpovídající jeho záměrům: schopnost, dovednost, šikovnost žít a přežít v přírodě, tj. souhrn všeho, co takovému životu napomáhá.

Profesor přírodopisu Miloš Seifert byl původně horlivým propagátorem z Anglie přineseného skautingu (záslužné dílo profesora A.B.Svojsíka), o čemž svědčí i "Kapesní knížka českých junáků", kterou vydal spolu s gymnaziálním kolegou Milošem Maixnerem už roku 1913 vlastním nákladem. Poté, co se blíže seznámil s dílem E.T.Setona, které začal i překládat, nadchl se pro ideu *woodcraftu* tak silně, že začal ve skautských řadách prosazovat tyto formy výchovy, pro které razil svůj český, velmi šťastně zvolený název *Lesní moudrost*.

Seifertův název, který se ujal a dodnes žije, není doslovným překladem Setonova *woodcraftu*, ale rozšiřuje a otvírá nové, bohatější dimenze tohoto pojmu. Co vše může znamenat?

- Přirozenou moudrost člověka, odvozenou z života v přírodě.
- Výchovné a mravní zásady, které člověk získává těsným spojením s přírodou.
- Výchovné a zájmové hnutí, organizované na způsob Setonova *woodcraftu* (u nás spíše podle původních představ a záměrů Seifertových v době po první světové válce).
- Každou snahu skupin nebo jednotlivců, žít v souladu s přírodou, jejími zákony a podmínkami; dodržování etických principů, dokonale harmonických s věčnou existencí čisté přírody.

Profesor Miloš Seifert si ve chvílích, kdy promýšlel a zakládal české hnutí Lesní moudrosti (žel, ze složitých osobních důvodů ho postavil do zcela zbytečného protikladu ke skautskému hnutí, na němž ostře kritizoval dobové i místní vady, především prvky militarismu) ještě ani plně neuvědomoval celé bohatství, které vznikající výchovné hnutí nabízí. To vše pak přicházelo postupně a Miloš Seifert brzy rozpoznal možnosti vlastních, tj. domácích historických tradic pro inspiraci Lesní moudrosti:

vedle indiánů, pro jejichž vzor dále horoval, správně ocenil a navrhoval i vzor našich vlastních slovanských předků. Ti přece také byli znamenitými lovci, ti také měli citlivý vztah k přírodě a jejich lyrická slovanská duše měla dokonce pro přírodu citlivější pochopení, než tvrdší a nám přece jen cizí duše severoamerického indiána, lovce bizonů a tvrdého, většinou i krutého válečníka.

Akceptujeme dnes Seifertův název Lesní moudrost jako náš český a evropský příspěvek do historie výchovných hnutí. V nepočetné organizaci československé, od roku 1993 České ligy lesní moudrosti nacházelo Seifertovo pojetí významu i obsahu Lesní moudrosti někdy více, jindy méně pochopení a realizace; v nedávné době byl v Lize zřejmý odklon od širokého a bohatého Seifertova pojetí k úzké indiánské tematice a inspiraci, takové, jakou pro své americké chlapce původně navrhoval a pokoušel se uskutečňovat Seton. Je vhodné zde poznamenat, že Setonův model se nikdy plněji neujal a nerozšířil ani v samotných Spojených státech, natož ve světě; je trochu kuriozní, že právě u nás je dnes nejpočetnější skupina stoupenců úzce pojatého Setonova woodcraftu. Nicméně i zde se jejich počet odhaduje spíše ve stovkách, než v tisících.

Mnohamilionové světové hnutí skautské, jakož i početné české hnutí junácké, inspirované jak Baden-Powellovým anglickým skautingem, tak Setonovými ideály woodcraftu, ovlivněné (vědomě či bezděčně) Seifertovým pojetím Lesní moudrosti, má daleko větší šanci uplatnit svůj blahodárný, lidstvu užitečný vliv a já s radostí mohu zde konstatovat, že v posledních letech se ideály Lesní moudrosti v našem junáctví šíří.

NOVOROČNÍ PŘÁNÍ

*Mít hůl a plášť do nepohody
a chleba kus a hrnek pramenité vody
a čas mít! Znáť k horám pěšinu,
jít jim vstříc,
znáť světlý cíl.
Co přát ti víc?
Abys byl zdrav a abys dlouho žil.*

CO VŠECHNO JE LESNÍ MOUDROST

Lesní moudrost je schopnost, dovednost, umění i přání žít v přírodě, podle přírody, s přírodou.

Lesní moudrost je dar, který lidstvu připomněl Ernest Thompson Seton a další vychovatelé-zálesáci. Připomněli ho i aktualizovali, ale nevynalezli, neboť woodcraft, Lesní moudrost, je schopnost, dovednost i životní postoj tak starý, jako lidstvo samo.

Lesní moudrost je tedy životní postoj i způsob života – vždy v souladu s přírodou.

Lesní moudrost je i životní filosofie. Vyslovil ji kdysi skvěle Henry David Thoreau na břehu jezera Walden.

Lesní moudrost je radost ze života a z jeho darů.

Lesní moudrost, tak jak je chápána v předchozích bodech, není organizace. U jednotlivců je to styl a způsob života, ve společenském měřítku je to hnutí.

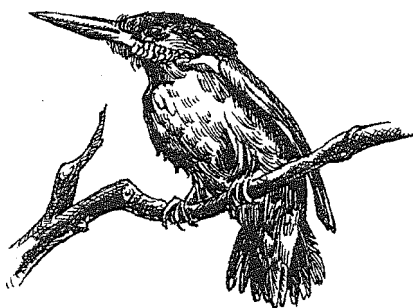
Lesní moudrost se neprovozuje, Lesní moudrost se žije.

PUTOVÁNÍ

*Po tajných stezkách
po pěšinkách laní
hledám svůj pramen
a piju z dlaní*

*Vybírám cestu
nejhustším houštím
ač stokrát zbloudím
směr neopouštím*

*Snad jednou najdu
prostřený stůl
pod nebeskou střechou
džbán chléb a sůl*

JSI ŽÁKEM LESNÍ MOUDROSTI?

Lesní moudrosti, jako každé moudrosti, se člověk učí. Svým způsobem je Lesní moudrost vysokou školou, jejíž žáci chodí do přírody jako do školy. Příroda je jim zároveň moudrou učitelkou. Takové učení nikdy není hotovo - je to škola celoživotní a její žáci mohou být více či méně pokročilí, ale nikdy hotovi: vždy zbude plno tajemství, poznávání nikdy nekončí!

Jsi také žákem lesní moudrosti?

Jsi, pokud tě zajímá každá forma života v přírodě.

Jsi, pokud tě vzrušuje křivka modrých hor na obzoru.

Jsi, pokud tě nadehne krása motýlího křídla.

Jsi, pokud tě rozechvívá pohled do propasti nočního nebe.

Jsi, pokud tě okouzlují nádhera a vůně květů.

Jsi, pokud tě posílí den i noc pod modrou oblohou.

Jsi, pokud tě neodradí trocha větru a deště od toulek venku.

Jsi, pokud ti stojí za to, shýbnout se k prvnímu podbělu u cesty.

Jsi, pokud dáváš přednost šumění lesa před hlukem měst.

Jsi, pokud se ti neoškliví ropucha, pavouk v koutě, žížala v kalužině.

Jsi, pokud ti nevadí žahavá kopřiva, pichlavý bodlák, bahno močálů.

Jsi, pokud tě vždy znovu udiví duha po dešti a nádhera rosy.

Jsi, pokud ctíš živoucí oheň, pramen čisté vody, chrám lesa.

Jsi, pokud miluješ svobodný, čistý život pod modrou oblohou.

Jsi, pokud tě znechutí každá bezduchá nebo hrubá zábava.

Jsi, pokud tě otráví společnost mělkých, falešných, zlých lidí.

Jsi, pokud tě zarmoutí ptačí holátko, zabité pádem z hnízda.

Jsi, pokud tě rozzlobí jakékoliv ničení nebo drancování přírody.

Jsi, pokud vidíš své bratry ve všech poctivých lidech.

Jsi, pokud nezoufáš při prvních nesnázích.

Jsi, pokud hledáš nejlepší řešení i v nejtěžších situacích.

Jsi, pokud čestně bojuješ svůj životní boj.

Jsi, pokud svévolně nezničíš ani sebemenší hodnotu.

Jsi, pokud si vážíš každého upřímného, byť odlišného přesvědčení.

Jsi, pokud pomůžeš všude, kde je to zapotřebí a kde to má smysl.

Jsi, pokud svévolně nezlomíš větev, nezkalíš vodu, nezarmoutíš člověka!

CESTA LESNÍ MOUDROSTI

Cesta Lesní moudrosti na Horu Poznání musí začít poznáním sebe sama.

Toto nesmí znít jako fráze, pochopme to správně a do hloubky: jen člověk sebe-znalý a sebe-uvědomělý může dokázat pozvednout sebe a své okolí k té výši, o níž sní všechny výchovné, filosofické i náboženské systémy.

A kde a jak můžeme nejlépe poznat sebe sama? Snad to lze dokázat všude a nejrůznějšími cestami, ale nejlépe přece jen v přírodě. Příroda učí, příroda prověřuje a zkouší člověka, příroda nastavuje člověku měřítko i zrcadlo, příroda zoceluje i uzdravuje, příroda koriguje i okamžitě trestá.

Člověk se musí vrátit do přirozených podmínek svého bytí, do nichž byl stvořen. Musí zakusit a zvládnout i mezní podmínky a situace, které nepozná a nezažije v umělém, skleníkovém prostředí města. Příroda se člověka ptá, zkouší ho, ale tím i učí a napravuje. Slaboch v přírodě neobstojí: buď se vynasnaží zlepšit, zdokonalit, otužit, zocelit – a tím přestává být slabochem – nebo prostě odpadne, couvne, případně i zahyne. Tímto způsobem pak jde vývoj k stále větší lidské dokonalosti. Totéž je u živočichů i rostlin, ale u člověka je něco důležitého navíc, co přirozený vývoj může ovlivnit i uspíšit: jeho vůle, jeho sebeuvědomování, jímž může svůj vlastní vývoj k větší dokonalosti ovlivňovat i řídit.

V přírodě člověk pochopí dřív než kde jinde své možnosti a schopnosti, ale i své meze a hranice, což nutně vede k mužné skromnosti. Člověk postupně jaksi lépe rozezná své vlastní obrysy.

Je ovšem třeba nežít jen "na okraji" přírody, ale v plném slova smyslu vniknout do ní, co nejbliž k jejímu srdci. Kéž by si tuto první podmínku každý žák Lesní moudrosti co nejlépe promyslel: *přiblížit se srdci přírody*. K jakémukoliv srdci se můžeme přiblížit jen láskou!

Čitově pustý, tvrdý, sobecký člověk bude v přírodě vždy jen cizím tělesem. Zadrženu třískou. Bude přírodou vždy jen slepě a bezcitně procházet – a kdyby se i naučil znát nazpaměť tisíce rostlin, ptáků a zvířat, přece jen přírodu nepochopí v její podstatě a velikosti. Bude v ní cizincem a příroda ho nepřijme do své náruči!

Slyšel jsem mladého "woodcraftera" vyslovit prapodivnou větu: "Woodcraft je praktická věc a neznamená, že se budeme sentimentálně rozplývat nad každým holátkem, vypadlým z hnízda!"

Možná to ten mladý muž myslel dobře: že musíme chápat každou nutnou krutost života v přírodě, a že nesmíme být přecitlivělí... Možná, budiž, myslel-li to takto. Ale v koutku duše se mi zdá, že to nemuselo být vysloveno jako kredo, od něhož je jen krůček k trvalé necitelnosti i krutosti, tak časté v dnešní "moderní" době...

JDI DO ZELENÉHO TICHA

Jednoho dne začne tě město škrtit
jak těsný límec. Zatoužíš utíkat
někam ven, do zeleného ticha,
do vůně pryskyřice, vřesu a přezrálých malin.
Pryč z města! Dál od jeho falše,
od reklam, neonů a dusivého smogu,
který zaléhá vše a vsakuje do duše.

Řinčící tramvaj vyveze tě až tam,
kde krajka města otvírá se k polím
a do luk. Spěcháš proti proudu
nevelké říčky – to je pravá cesta:
jít proti proudu, znamená jít vzhůru,
k pramenům, které kdesi v lesích
dávají vznik potůčkům a tůňm.

Být opět v lese, zmizet v jeho stínech,
usednout kdekoliv u paty velkých stromů,
naslouchat tichu mezi ptačím zpěvem,
dát se tam prolnout dobrou lesní vůní,
mlčet a nechat mluvit jenom duši lesa.

Je to hlas věčné Moudrosti. Šeptá o vůli žítí,
o věčné vůli, která zde, na kamenitém svahu,
dala v pradávnu vyrůst lišejníkům,
přisedlým mechům, nízkým stonkům bylin,
které po věky strádaly svou hmotu
na hrstku hlíny, co by uživila keřík.
Šly roky po tisících a teď už celé věky
stojí tu hustý les, to živé společenství
stromů a keřů, mechů, čaromocných bylin,
hmyzů a ptáků, čtvernožců i plazů.

*Vrať se do rodiny, nestůj povýšeně stranou,
člověče, ty samozvaný králi tvorstva.
Člověče! Náš bratře!
Jsme jedné krve, ty, já, všichni,
tvé teplé rudé krvi podobá se věrně
zelená, živá míza mechu, bylin, stromů.
Jsme jedné krve, nikdy nezapomeň,
nejsi nic víc – jsi jenom trochu jiný
a moudrost lesa může být i tvojí,
chceš-li ji přijmout. Hledej Lesní moudrost
a všechno budeš chápat: Život je dar, milost,
přijímej ho vděčně. Nepromarni, neztrať z něho
už ani jeden den; vždyť každý je blíž k Cíli.*

SPLYNOUT S PŘÍRODOU

Splynout s přírodou, stát se její harmonickou částí, to je věc, kterou se člověk – žák Lesní moudrosti – musí znovu učit. Kdysi dávno to lidé uměli, tak jako to umí zvířata na poli, ve stepi i v lese, ve skalách, na poušti a v přírodě vůbec.

Splynutí s přírodou znamená především *trpělivost*.

Člověk se výrazně vyděluje z přírody svým *spěchem*, nápadně se liší od její harmonie svou neblahou *netrpělivostí*.

Pozoruj dění v přírodě! Vše má svůj rytmus, svůj čas. I list na podzim, když se utrhne s větvičky a padá krouživě k zemi, potřebuje svůj klidný, zákonitý čas. Voda teče, hledajíc si schůdnou cestu mezi kameny, jen rychlostí úměrnou spádu řečiště. Člověk však chce být rychleji, dříve na jiném místě, překračuje původní rychlosti svého pohybu, spěchá, jako by mu šlo o život – a často právě proto svůj život zbytečně ztrácí.

Je snad šťastnější dnešní člověk, který se za hodinu dostane z Prahy do Paříže, než ten, kdo tam ve středověku cestoval koňmo tři či čtyři týdny a pěšky třeba tři měsíce? Ten pěší poutník vidí a pozná celou tu zemi podrobněji a důvěrněji, on ji *prožije a zažije*. Moderní člověk, cestující nočním rychlíkem, rychlým autokarem nebo letadlem uvidí zdánlivě během hodiny víc, ale neprožije, neprocítí, nezažije a nepromyslí z toho nic. Svou moderní rychlostí a netrpělivostí svému životu příliš nepřidává na kvalitě – spíše do něho vnáší povrchnost, nervozitu a odcizenost. Vzdaluje se přírodě, odlišuje se od ní stále víc svými umělými prostředky pohybu a celé své existence vůbec.

Splynout s přírodou znamená podvolit se jejímu rytmu. Spi o něco déle v zimě, dělá to tak celá příroda; vstávej dřív v létě, pracuj od svítání do prvního soumraku. V době největších veder vysaď a stáhni se do stínu. Respektuj počasí s jeho extrémními výkyvy, ale nedej se odradit prvním větříkem nebo kdejakým deštěm – všimni si, že ani ptáci a zvířata se toho nebojí.

Choď po lesních stezkách tiše a běhej jen v nutnosti nebo pro trénink; jinak se uč sedět nehybně jako skála. Více uvidíš i uslyšíš a obyvatelé lesa přijdou důvěřivě až k tobě, ptáci i motýli ti nakonec usednou na ramena.

Splynout s přírodou znamená nasáknout jejími vůněmi, dát se provanout jejími přirozenými pachy. Pobyt v lukách a v lesích tě postupně zbaví městských pachů, z šatstva ti vyvane zápach benzínu i dusného městského ovzduší, zamořeného smogem a hnilobným smradem zahánvajících smetišť, přeplněných kontejnerů s odpady, výpary kanalizace, blízkostí jatek atd.

Parfémy, spreje, líčidla a nejrůznější krémy a pudry by neměla patřit na pokožku ani do vlasů žáka nebo žákyně Lesní moudrosti! Nechť tvé tělo voní čistotou a samo sebou, nechť voní lesem, loukou, vodou tůně, v níž se koupáš nebo plaveš. Nechť je cítit pryskyřicí, houbami a květinami, mechem a vřesem a nanejvýš trochou dýmu z tvého táborového ohně!

Splynout s přírodou znamená přijmout její barvy. Křiklavý oděv ponech ve městě! Ostrá červeně nebo oranž může být vhodná pro ochrannou kazajku dělníků na trati nebo tam, kde je nebezpečný provoz, nesluší a nehodí se zálesákovi!

Barvy lesa, luk a polí, tedy hnědozelené, šedozelené a "khaki", tě nejlépe připodobní prostředí, učiní tě nenápadným, umožní ti dlouho zůstat nepozorován. V zimě, na sněhu, zvolíš pochopitelně spíš bělavé a co nejsvětlejší barvy oděvu. Nebudeš tak rušit celkový obraz přírody; všimni si, že mnoho čtvernožců mění na zimu srst a že i ptáci se zdržují nejčastěji v prostředí, barvou podobném jejich peří. Ostré červené, oranžové nebo dokonce svítivé žluté barvy oděvů, obuvi, batohů atd. přenech lidem, kteří chtějí být nápadní – hercům a komediantům, ženám, které na sebe neumějí jinak upozornit, nebo malým dětem, které chtějí rodiče snadno najít v tlačnici nebo v lese... Jsi snad někým z uvedených případů?

Splynout s přírodou znamená však také – a to v neposlední řadě – respektovat její etiku, její přirozené zákony. Neublížovat zvířatům, rostlinám – ani sobě. Sobě? Ano, člověk dovede ublížovat sám sobě drogami, alkoholem, nikotinem, spěchem, stresem, vším nepřirozeným stylem života, neřestmi – prostě tisícerým způsobem. I tím se člověk liší od přírody – zvíře přece dobrovolně nečiní nic, čím by škodilo samo sobě nebo ostatním svého rodu!

A nakonec chci ti nabídnout tuto myšlenku:

Ten, kdo se vyděluje z přírody svou přílišnou odlišností, nikdy se přírodě nemůže přiblížit, nikdy ji nepozná hlouběji. Je jako cizí předmět v organismu, je zadřenou trískou, kterou se příroda vždy snaží vypudit. A naopak: čím více se s přírodou dokážeš ztotožnit, čím více budeš umět s ní splynout, čím více se sám staneš přírodou, tím více tě obdaruje, tím více se přiblížíš k jejímu srdci.

O DARECH, ALE I O NEBEZPEČÍCH LESA

E.T.Seton vypráví v jedné drobné knize o "Dvanácti tajemstvích lesa". Jmenuje tam, poněkud nahodile, několik pozorování z přírody, které pro větší zajímavost nazývá "tajemstvími" – jako například to, že okvětní lůžko pupavy je jedlé, že veverky si schovávají porůznu v lese oříšky apod.

Domysleme však jeho nápověď sami a do větší hloubky. Promysleme, co vše nám *les i celá příroda* dává, i čím vším nás může ohrožovat, neznáme-li její "tajemství".

Je dvanáct darů lesa:

- 1) Čistý vonný vzduch
- 2) Čistá pramenitá voda
- 3) Dříví na oheň, na nástroje, pro nejrůznější účely
- 4) Lesní plody, bobule, houby, byliny
- 5) Listnatá nebo jehličnatá střecha v dešti
- 6) Stín ve žhavém létě
- 7) Ochrana před mrazivým větrem nebo před vánicí
- 8) Úkryt při pronásledování
- 9) Koupel v lesních tůních, jezerech a říčkách
- 10) Lože na jehličí nebo mechu
- 11) Bratrská blízkost zvěře a ptáků
- 12) Rozhled z korun stromů

Je deset nebezpečí lesa:

- 1) Možnost zbloudění
- 2) Úraz v houštinách - pichlavé větve - ohrožení očí a kůže
- 3) Úraz i smrt při pádu velkých větví nebo stromů za bouře
- 4) Nebezpečná zvířata. Medvěd, černá zvěř, zmije, vzteká liška
- 5) Obtížný hmyz. Roje ovádů, much, komárů atd.
- 6) Lesní požáry
- 7) Jedovaté rostliny a houby
- 8) Nebezpečí močálů a bažin
- 9) Nebezpečí hlubokých závějů, lavin na svazích
- 10) Nebezpečné přechody prudkých bystrin. Neschůdnost cest. Neprostupnost pralesů atd.

MODLITBA LESA

Prosím,

zachovej mne v mém zeleném rouchu z listí a jehličí,

zachovej mne ve vůních pryskyřic a květů!

Zachovej léčivou svěžest mých pramenů

a chraň všechny tvory, kteří žijí

v stínu mých větví, ve skrytu mých houšín

i v slunečném jasu palouků a lučin!

Prosím,

zachovej mne pro život i těch nejdrobnějších tvorů,

kteří by zhynuli bez mých šťav, bez mého dechu!

Zachovej mne pro ptáky, ryby, motýly i brouky,

pro lišejníky, mechy i tisíce býlí,

pro všechny čtvernožce i plazy,

vždyť jedni žijí z druhých, po zákonu Tvém!

Prosím,

zachovej mne i pro život lidí,

kteří přicházejí do mé zelené říše

pro mé plody, pro dar mého stínu, mé léčící vody;

zachovej mne pro potěchu těch lidí,

kteří vstupují do mého zeleného chrámu

hojit mým tichem, klidem i krásou

své nešťastné duše, svá poraněná srdce.

PODOBENSTVÍ V PŘÍRODĚ

Všude v přírodě nacházíme podobenství. Všechno pomíjivé je jen podobenství, příměr. Nabízí nám to nějakou věčně platnou myšlenku, pravdu, poučení, příkázání.

Kolik myšlenek může vyvolat padající barevný list na pozim! Kolik poučení nabízí kámen, vzdorující proudu v peřejí, co vše nám říká vodopád! Co vše nás napadne při pohledu na spadlé, vychladlé ptačí hnízdo! Jak povzbudivý je pro nás trs krokusů, který v březnu vyrazí mezi škraloupky ubývajících závějů! A jaké podobenství objevíš v mrtvém motýlu, kterého jednou ráno najdeš mezi okny...

Ano, všechno pomíjivé je jen podobenstvím vyšších, trvalejších pravd. Vidíme – zatím – jen jako v zrcadle, většinou pro nás hodně zamlženém. K hlubšímu chápání Lesní moudrosti náleží i toto *čtení* a objevování skrytých pravd za vnější kulisou věcí a jevů, hledání a nacházení hlubších významů, vyššího smyslu, konečné Pravdy.

Nezůstávej u prvního, zběžného, povrchního pohledu! Vracej se, setrvej pozorným zrakem, uť se dívat stále hlouběji! *Měj vidoucí oči!*

OD KOHO SE UČÍME LESNÍ MOUDROSTI

E.T.Seton navrhl pro své americké hochy, které chtěl vést k výchově Lesní moudrosti (lze-li vlastně pro jeho *woodcraft* použít Seifertem zvolený a hlouběji pochopený český název Lesní moudrost) jako vzor postavu a příklad severoamerického indiána, především indiána severních plání, lovce bizonů, který v ideální podobě vlastně dožil v minulém století. S vědomím, že jde o krásný, ale silně zidealizovaný příklad, můžeme ho akceptovat i pro naši romantickou mládež. Indián byl statečný a fyzicky dokonalý,

byl svým způsobem i zbožný, čestný, skromný, otužilý, odolný a velmi obratný ve všech způsobech primitivního života v přírodě, kterou důvěrně znal. Naše mládež má dostatek literatury o jeho historii i životě. Žel, někdy bývá naivně imitován jen vnější, atraktivní povrch - dekorativní prvky na oděvu z kůže a na ručně šitých mokasínech, obrázkové "písmo", které může posloužit jako předmět různých her, nikoliv však k jakýmkoliv přesnějším sdělením. A co nejvíce považuji za scestné, je napodobování indiánských rituálů, kterým je připisována domnělá větší hloubka či opravdovost, než tradičním evropským náboženstvím našich předků. Zde už končí indiánstvím motivované hry a vznikají pokusy o zakládání euroindiánských sekt, naštěstí dosud zcela nepočetných. Tato aktivita se projevuje na různých táborech např. kouřením "posvátné" (!) dýmky, připisováním mystických významů potním lázním a různým obřadním zpěvům a tancům, vzýváním "Velkého tajemství" – a končí leckde užíváním drog, které znali a užívali indiáni...

Jsme přesvědčeni, že pro naši mládež je možné i vhodné vytyčit jako přitažlivý vzor obraz našich vlastních slovanských předků. Byli také zkušenými lovci, pastýři, rolníky, kteří věděli mnoho z tajemství přírody. Než došli na naše území, prošli obrovská území a dokázali uhájít život svůj i svých rodin před tisícerým nebezpečím. Oni to byli, kdo vyšlapali první stezky v neprostupných hvozdech. Obratně stavěli své chýše, znali luk, kopí, člun, síť a vrše na chytání ryb, uměli klást pasti, rozdělávali oheň různými způsoby, ochočovali dobytek, včelařili, žili – při vši prostotě svého přírodního života – mnohem bohatěji než zmínění lovci bizonů. Bohužel, naše mládež ví o nich leckdy méně, než o indiánech...

Lesní moudrosti se ovšem můžeme učit ze zkušeností všech přírodních národů a od lidí, kteří dovedou žít a přežít v těžkých podmínkách přírody a klimatu:

- od arabského kočovníka, jak přežít v poušti bez vody a stínu a s minimem potravy, kterou může poskytnout nehostinná zem;
- od himálájského domorodce, jak žít v krutém chladu, vichru a velké nadmořské výšce;
- od Eskymáků, jak uhájít svou existenci na břehu ledového oceánu a v polární noci, v obydlích ze sněhu a ledu;
- od obyvatel džunglí a tropických pralesů, jak žít v dusném, vlhkém vedru mezi dravou zvěří, jedovatými plazy a myriádami obtížného hmyzu;
- učíme se i od trosečníků, Robinzonů, cestovatelů, průkopníků. Učíme se tedy moudrosti Rudého muže, ale i Bílého, Žlutého, Černého či Hnědého muže. Vybíráme, zvažujeme, bereme to nejlepší a pro naše podmínky nejvhodnější.

Cílem je nejen Myslící ruka, ale i Vidoucí zrak, Vnímavý sluch a hlavně Cítící srdce. Zajímá nás moudrost všech národů, i těch nejmenších. Zamýšlíme se nad jejich chápáním přírody, nad jejich hledáním Velkého Tajemství, které dává všemu život a pohyb.

Učíme se od vědců, vynálezců, sportovců, umělců. Učíme se ode všech, kdo o něco vážného nebo krásného usilují, kdo směřují dál, výš, kupředu.

Stoupáme na Horu, odkud se nám snad podaří uvidět ozářené Věčné Moře. Vše budiž k tomuto cíli prostředkem, nikoli smyslem!

PŘIPOZDÍVÁ SE...

Žijeme na sklonku druhého tisíciletí éry po narození Krista. Připozdívá se, čas někam posunul svět, lidstvo i přírodu. Do jiné podoby, nenávratně.

Nemám na mysli jen vnější změny – zhoršení ovzduší a znečištění vod, strašlivou hrozbu ozonových děr v onom ochranném obalu, který doposud bezpečně chránil tuto Zemi a všechno její tvorstvo před zářením, které má smrtící působnost. Nemám na mysli jen nenapravitelné mizení a hubení živočišných i rostlinných druhů, po nichž zůstanou v geniálním soukolí Života, v té jedinečné soustavě vzájemně propojených entit mezery, jejichž dosah i nebezpečný dopad ještě ani nedovedeme odhadnout.

Tanou mi na mysli změny v nás, lidech. V lidstvu, které se samo jmenovalo pánem tvorstva, pánem přírody, snad i vesmíru, aniž se nějak (ale jak?) zeptalo na souhlas ostatních tvorů na této planetě.

Člověk, který *dnes* kráčí přírodou, je velmi odlišný od člověka, který kráčel mnohem čistější, zdravější i volnější přírodou před sto lety... Před nějakými stopadesáti roky si Henry David Thoreau na stránkách své pozoruhodné knihy "Walden" stěžoval na poškozování přírody, které *tehdy* sledoval; několik minut v dnešním světě, v dnešní "přírodě" by tohoto myslitele a zálesáka, opravdového znalce Lesní moudrosti, připravilo o rozum, snad by i zemřel hrůzou a lítostí. Nedovedl by se vyrovnat s otřesným zjištěním, kam až jsme to s přírodou dopracovali...

Ta změna v nás, ta nedobrá změna je v tom, že jsme si postupně na to vše zvykli jako na stav normální, že jsme akceptovali celou tu katastrofu, ba že ji většina lidí ani není schopna vidět!

Naše mládež už neví – a ani nemůže vědět – co je to vlastně původní, čistá příroda. V naší zemi už není nedotčený, nepoškozený kousek přírody, jsou nanejvýš ještě nějaká místa méně poškozená, a stále ještě líbezná, vedle míst už zcela zpusťovaných. Naši mladí lidé nevidí a nevědí, že žijí na troskách někdejšího světa; útlum citění a potlačení svědomí, které přinesl čas a nutnost žít zde a nyní, je snad milosrdný, ale i hrozný. Neboť možná už jen jeden z tisíce lidí se hrozí toho všeho a jen jeden z desetitisíce je ochoten vstát a jít něco proti tomu dělat.

Profesor Miloš Seifert, byl takovým člověkem a dodnes máme jen málo podobných zjevů naší kultury a *etiky*. Ano, *etiky*, neboť zde jde především o otázky mravní, hluboce lidské a snad lze říci, že i víc než jen lidské. Dotýkají se totiž existence *všeho živého* a my nesmíme měřit vše jen zájmem člověka, *jenom* člověka!

Miloš Seifert - Woowotanna, jak znělo jeho "lesní jméno", pod nimž ho znali v Lize lesní moudrosti, zanechal po sobě nedokončený, ještě neupravený, ale vášnivě formulovaný rukopis knihy o ochraně zvířat, nazvaný "Ahimsa", což v staré indické tradici znamenalo příkaz nezabíjet, a neublížovat (knihy vyšla zatím pouze v nevelkém nákladu péčí skupiny oldskautů v edici ŠRÁMIZDAT v Brně, k 50.výročí úmrtí Miloše Seiferta v listopadu 1991).

Chybí nám dosud podobně fundovaně i nadšeně napsaná kniha o ochraně *trpících rostlinné* přírody, jakási "Ahimsa rostlin"... Kdo půjde ve Woowotannových stopách?

BRATRSTVÍ VŠEHO ŽIVÉHO

*Strom, motýlek i pták
jsou tvoji živí bratři
a moudrý otevřený zrak
zázraky všude spatří
Růže i sedmikráska
jsou tvoje tiché sestry*

*Vidoucí oko laská
svět zázračný a pestrý
Vše co kolem nás žije
vede nás ku pokoře
vždyť jednou se vše slije
do Velikého Moře*

POKROK

Tak zvaný pokrok moderní doby přináší sebou neveselé paradoxy: máme mnohem kratší pracovní dobu – a mnohem méně času pro sebe, k usebrání... Máme stále více strojů, šetřících lidskou sílu – a jsme stále více unavení, vyčerpaní... Máme stále více zábavy, rekreace a rozptýlení – a naše nervy jsou stále churavější, je nekonečně víc neuróz, depresí, zhroucení i sebevražd... Máme stále více knih, plných hlubokých myšlenek – ale žijeme a myslíme stále povrchněji..!

Máme stále víc léků, léčebných prostředků a metod – ale v celku je lidstvo stále víc a častěji churavější i degenerující. Přibýlo degenerativních nemocí, např. zubů, pokožky atd., rakovin, cévních a srdečních nemocí, otylosti, cukrovky, psychopatií, různých deviací... Máme stále víc básní o lásce, milostných románů, filmů o milování – ale stálo méně opravdového, čistého citu...

Tak v čem je vlastně ten pokrok?!

Je snad v počtu kalkulaček a výkonných počítačů, je snad v množství nových továren, letišť a dálnic? V počtu aut či letadel?

Pokrok je – ale je v něčem jiném, než nám namlouvají technici, statistici, prognostici, politici, ekonomové a různí pseudofilosofové!

Pokrok je vlastně vnějšímu zraku neviditelný. Je to *posun uvnitř člověka. Do hloubky. Do šíře. I do výšky.*

Pokrok je ve zdokonalování duchovní velikosti člověka.

DNES UŽ VÍM...

Dnes už vím, že člověk nemusí umět potmě uvázat třicet různých uzlů a uzlíků. Dnes už vím, že na všechno stačí uzly tři či čtyři. A nemám na mysli ani uzel na oprátce, ani pověstnou *zkracovačku*, kterou jsem nemusel použít snad nikdy v životě...

Vystačíme s uzlem, jímž pevně zavážeš balík, s plochým uzlem na obvazu, s uzlem na vázance nebo ozdobným uzlem na mašli, jíž převážeš dárek. A snad ještě někdy nahozený uzel k upoutání člunu, snad dračí smyčka kolem těla, když se budeš muset spouštět ze skály nebo ze zamřížovaného okna věznice parmské...

Dnes už vím, že k dorozumění na vzdálenost, z kopce na kopec nebo z cely do cely může posloužit morseovka nebo semafor - ale že k dorozumění mezi lidmi je třeba dopracovat se jiných, hlubších a významnějších signálů... Srdce nemůže blikat baterkou, upažovat s praporky ani vysílat kouřové signály; může však promluvit tisícerým způsobem, jakým podáš ruku, jak se na druhého podíváš, co řekneš nebo co zamlčíš, co dokážeš neříci. Nebo - květinou. A nejvíc snad úsměvem.

A dnes už také vím, že není třeba umět nakreslit a bezpečně znát stopy všech čtvernožců ve sněhu anebo brodivých ptáků v blátě u rybníka. Je dobré, ale není bezpodmínečně nutné znát všechny druhy ptáků, barvu jejich vajec anebo tvar jejich hnízd. Je však třeba, je zákonem a přikázáním a je i krásné pochopit, že nemáš právo vzít nikomu z živých jeho život. Nesmíš svévolně, zbytečně, krutě vzít život ani tomu nejmenšímu tvorů. Není žákem Lesní moudrosti, kdo toto nepochopil, kdo toto neuznává!

Život - třeba "jen" v podobě žízaly, mšice, lišejníku nebo ropuchy - někam směřuje. Nevíš kam, ale buď jist, že má své určení, svůj smysl. A tím i své právo. Ohlédní se nazpět, proti proudu času: ty i zajíc, ty i myš, ty i delfín či pstruh či mlok máte společného předka. Někde v propasti času byla ta chvíle, kdy hmota naší Země se vydělila ze Slunce. Chládla, ale v každém atomu vířil a pulzoval prapůvodní Princip Života. Pod společným svitem Slunce se rozrůznil a přijal nejrůznější podoby a formy - ale kdo si troufne říci, že jen Člověk má suverénní právo na život, na vládu nad ostatními?

Jistě - od posvátného zákona *Nezabíjej* jsou výjimky: člověk musí zabíjet čtvernožce, opeřence i oploutvené tvory pro svou potravu. A také musí zabíjet v sebeobraně: pudově zaplácněš ováda, komára nesoucího malárii, zabiješ vzteklého psa či lišku, útočícího žraloka, potkana, roznášejícího po městě morovou nákazu... Tam všude má člověk právo vztáhnout ruku na život jiného tvora. Pravda, jsou extrémní sekty v Indii i jinde, realizující příkaz "ahimsa" - neublížíš - až do krajnosti: kajícník v oranžovém rouchu zametá opatrně před sebou lesní stezku, aby nezašlápl ani mraveněčka... Bláhový, snaží se marně: každým krokem drtí miliony mikroskopických malých bratříčků! Ale nehřeší, neboť *vědomě ani zbytečně* nezahubí nikoho, nezničí nic!

*Nezašlápní broučka na pěšině,
není důkazu, že jsi víc, než on!
Nejsi víc - jsi jen trochu jiný!*

...Kdysi, v mládí, jsem z hlouposti namířil vzduchovou pistolku na holoubka, který bezstarostně popíjel z kalužiny vodu. Stiskl jsem spoušť a stalo se, co jsem vlastně nepředpokládal: náhodou jsem zasáhl hrud' ptáka. Vyřinula se růmělková krev... Holoubek ještě žil, trápil se, musel jsem rychle znovu nabít, přiložit hlaveň k ocelově šedé hlavičce a ukončit jeho život. Nevím, kdo z nás dvou tehdy trpěl víc... Nesu tuto výtčku v sobě dodnes.

Vím, denně jsou odstřelovány přemnožené hrdličky po tuctech, ale já nemám právo, já si nepřiznávám právo na žádný cizí život. Tehdy jsem si vyřikal své; nezabýjím dnes vědomě ani pavouka (vynáším ho z bytu na kousku papíru za okno), jen v sebeobraně, i v zájmu druhých lidí, připlácnu štipajícího komára, ováda, mouchu... Za ten dávný hřích jsem vrátil Životu desítky vos, včel i čmeláků, kteří, zmáčení a tonoucí, pomalu hynuli v jezeru, v němž jsem konal svůj letní obřad plavání. Na hřbetě ruky jsem je vynesl ven a radoval se, když pookřáli, rozpřáhli splhlá křídla a odlétli...

S předchozím příkazem *Nezabij* souvisí úzce i příkaz *Nenič*, neznič zbytečně žádnou hodnotu. Za zničený list papíru, za tužku, kterou na konci školního roku děti zlámou z bujnosti, nešetnosti či prostě z hlouposti, musí se vyrobit nový list, nová tužka, nová věc. Uděláš to víckrát a máš na svědomí skácený strom, minutu, hodinu či den cizí práce, ztracený čas, zničenou energii. A čas je život! Co tedy znamená "zabít čas"?

Žák Lesní moudrosti nikdy nehodí do ohně, ani jinak nezničí sebemenší zbytek jídla. Zbytky – musí-li už být – vrátí lesu, louce, poli nebo i vodě, kde se o zkonsumování postarají "malí bratříčci". Potravinový řetězec zbytečně nepřerušuj! Ale jde i o úctu k potravě. Dojídat, ale nepřejídat se. Připomeň si vždy, kolik lidí právě teď na světě hladoví, kolik jich dokonce umírá hladem!

Dnes už vím, že nejlepší věci života jsou zadarmo: sluneční svit, čistý vzduch na horách nebo v lese, koupání v chladivé vodě jezera nebo řeky, krása květín a přírody vůbec, radost z pohybu a dobře vykonané práce, z přátelství.

Většina věcí, za kterými se pachtí a které drazé kupuje moderní, neurotický, frustrovaný, nešťastný a nemoudrý člověk, je falešná. Zbytečná. Nedobrá, nebo i škodlivá: nikotín, alkohol, obžerství všeho druhu. Luxusní lahůdky, přepych v oblékání, bydlení i cestování. Noční zábavy, bary, herny, světácké hýření. Drogy! Ale také pokřivený sport, jako je fotbal a ostatní profesionální a penězům podřízené "hry". Fandovství, přerůstající v nenávist až vraždychtivost, jak jsme to už tolikrát viděli na televizní obrazovce...

Fotbal, ale už i hokej, tenis, závody aut, koní atd. stojí zde za smutnou a odsuzující úvahu.

Žák Lesní moudrosti si vysoce cení sportovních aktivit, zdokonalujícící tělo i mysl, ale neuznává vhodnost profesionálního fotbalu ani dalších profesionálních her a závodění, pošpiněných honbou za penězi a slávou. Vidí, jak miliony lidí, činovníků, kšeftářů, sázkařů a "lanařů" se zabývají jen a jen fotbalem. A miliarda lidí vysedává na tribunách fotbalových hřišť (nebo u obrazovek, které ten "krásný sportovní zážitek" přinášejí až do rodin), diváci řvou, zuří, nenávidí k smrti protivníka, který náhodou právě vyhrává... Hráči se snaží maskovat svou surovou hru a jsou-li sami sebedůvěrní "napadení", ihned padají a svěřejí se jako v křečích – divadelně a nečestně – až do

hvizdu, který potrestá protivníka. Pak ihned vyskočí a mohou pokračovat ve hře... A na tento "rytířský" sport se dívají masy lidí, kteří většinou sami nesportují, jen chodí vybíjet svou energii a své nejnižší agresivní pudy na stadiony – a draze za tuto možnost platí! Nikdo nevyčíslí, kolik energie, sil, prostředků, času i zdraví je takto neustále ve světě promrháváno – o etických škodách ani nemluvě. Právem odsoudil fotbal velmi přísně již profesor Miloš Seifert ve své knize "Přírodou a životem k čistému lidství". A to ještě tenkrát, před třičtvrtě stoletím, nemohl ani tušit, do jak odporne, deformované podoby moderní "sport" doroste... Doping, korupce, šovinismus, ovlivňování výsledků, milionové zisky "hvězd", reklama, mrzačení těl (v případě gymnastiky útlých osmiletých dívenek, ale už i hokeje a fotbalu, drezírovaných od dětského věku!)

Kalokagathia, řecký ideál harmonie krásného těla i ducha je téměř zcela zapomenut. Chce mi snad někdo vykládat, že dnešní fotbalista nebo fotbalový fanoušek jsou příkladem kalokagathie?

To všechno dnes vím – a považoval jsem za vhodné to zde napsat. Skauti i woodcrafteri (aspoň ti původní, inspirovaní Milošem Seifertem) přijali v českých zemích totéž jméno *junák*. Dnes trochu ztratilo svůj zvuk i význam, někomu zní až archaicky, dnešní tzv. woodcrafteri ho přestali používat vůbec, domnívají se, že Lesní moudrost potřebuje spíš lakotštinu anebo angličtinu...

Dnes už dávno vím, že ta nádherná, životně důležitá životní moudrost, naše Lesní moudrost, vystačí dokonale s mateřštinou. A co víc – náš mateřský jazyk, mající sám v sobě uloženu moudrost věků, je pro nás tím nejvhodnějším jazykem Lesní moudrosti! A naše národní písně, zrozené v naší přírodě z nejčistších srdcí, obsahují přemnoho i oné moudrosti, kterou hledáme v moudrosti Lesní.

Vraťme naší Lesní moudrosti onen krásný rys českého junáctví!

POKUS O DEFINICI

Definovat Lesní moudrost je nesnadné. Lze se o to jen pokoušet, znovu a znovu: tak je obsah tohoto pojmu bohatý, složitý, mnohovýznamový. Vždyť Lesní moudrost může být chápána jako hnutí, jako druh životní moudrosti, jako svého druhu filosofie, jako program, jako heslo... Co vše je, nebo co všechno může znamenat Lesní moudrost?

- Lesní moudrost je *dar*, nabízený všem, ale přijímaný jen nemnohými.
- Lesní moudrost je *výzva i podnět* k opravdovému, přirozenému životu.
- Lesní moudrost je *inspirace*, šeptaná Přírodou do vnímavého ucha.
- Lesní moudrost je *tajemství*, které ti může prozradit strom, bylina, pták, proud řeky, mrak nad horou, brouk v trávě i motýl na květině.
- Lesní moudrost je *zákon*, platící po všechny věky a vepsaný do skal, kůry stromů, závitů hlemýžďích ulit i vzorů na jestřábkém peří.
- Lesní moudrost je *příkaz* života, naplněného pravdou, krásou a nadějí.
- Lesní moudrost je *poklad* znalostí, dovedností, chápání, zkušeností a rad, jak žít v přírodě a s přírodou.
- Lesní moudrost je *postoj* člověka ke všemu živému v přírodě, bratrský vztah a vědomí příbuzenství.
- Lesní moudrost je *možnost a šance* udržet trvale Život na této Zemi a nepůsobit další zkázu a katastrofu.
- Lesní moudrost je *přirozená pravda života*, je to *etika* smysluplné existence člověka a všeho tvorstva na Zemi.

RADA

*Uč se mít v sobě
nebeskou krajinu
zelené nivy
růžovou zhradu
podhorský les*

*Uč se mít v sobě
třpytivou hladinu
poklidné jezero
blankytnou tůň
A tam pak sám a sám
na úbočích svého srdce
na březích svých přání
vystavěj klášter
své kající duše*

LESNÍ MOUDROST V PŘEPLNĚNÉ EVROPĚ

Jen nemnoho lidí v přeplněné Evropě může dnes žít trvale nebo dlouhodobě v přírodě. Stavět tedy celoživotní program Lesní moudrosti jen na krásných zálesáckých aktivitách a principech, znamená dnes hrát si na nemožné, na nereálné.

Musíme si konečně plněji ujasnit obsah Lesní moudrosti Evropana, nuceného žít většinou ve městech. Tvrdím, že i pro tyto lidi – obyvatel měst je již většina – je možné i nutné vytvořit hluboce promyšlený systém bohatého woodcrafterského života, života české Lesní moudrosti.

Je to samozřejmě méně snadné, než v časech Setonových. Ten psal svou "Knihu Lesní moudrosti" i svůj "Svítek březové kůry" před téměř stoletím a v prostředí nesmírných volných rozloh Severní Ameriky. Příznivější než dnes byly podmínky i v dobách A.B.Svojsíka nebo Miloše Seiferta, kdy u nás bylo pořád ještě možné poměrně volně tábořit a kdy naše země nebyla ani tak přelidněna, ani tolik poničena houstnoucí dopravní sítí a zhoubně působícím, nadměrným průmyslem a těžbou.

V sebezáchovném zájmu musíme základy naší Lesní moudrosti doplňovat o celou řadu moderních, nových aspektů, z nichž hledisko ekologické se stává až tragickou naléhavostí. Dělat, že neexistují nové podmínky a nové nutnosti pro praxi Lesní moudrosti – ať už ve skautingu nebo ve woodcrafterském hnutí u nás – to by byla zaslepenost nebo zavírání očí před novou skutečností.

Dnešní žák Lesní moudrosti se musí naučit využívat i těch nejskromnějších možností a příležitostí pro své cíle, pro svou práci a pro své zdroje radostí – radostí, bez nichž by Lesní moudrost byla jen šedivou řeholí nebo úředním vyplňováním formulářů Orlich per nebo přírodovědných a "zálesáckých" odborek.

Každý městský parčík, každá jako píď malá zahrádka může něco nabídnout přemýšlivému duchu; pohled do modrého nebe, byt stísněného kamennými hrázení ulic, může aspoň občas něco připomínat vnímavému a otevřenému srdci. A občasné (bohužel, jenom občasné...) výpravy ven z města, do přírody, budou pak bohatě korunovat i zúročovat denodenní život žáka Lesní moudrosti.

Poštolky, které se stále hojněji zabydlují na starých městských věžích, labutě, kterých i na špinavém vltavském veletoku je nebývalé množství, kosové, drozdi a mnoho jiných zpěvných ptáků v městských zahradách a parcích – to vše nám i ve všední den připomene něco z velké Knihy přírody. Myslet, že se mohu učit Lesní moudrosti jen po dobu dvou či tří týdnů dovolené nebo prázdnin, to je nesmysl. Buď přijmeš Lesní moudrost jako každodenní součást svého života, jako součást své moudrosti životní, nebo ji – v její nejhlubší a pravé podstatě – nechápeš vůbec.

Přemýšlejme proto, jak doplnit a obohatit naši Lesní moudrost o nové dimenze, o nové pohledy, o nové prvky.

KDY ZAČÍT S VÝCHOVOU K LESNÍ MOUDROSTI?

Odpověď je jednoduchá a kategorická: ihned, jakmile dítě "začne rozum brát", tj. jakmile začne jen trochu chápat věci a svět kolem sebe. Záleží převelice na tom, co mu postavíme do zorného pole, do popředí jeho zájmů, co mu pochválíme, co mu doporučíme – nebo, což se také může stát, co mu zprotivíme už od raného dětství.

Záleží i na volbě pohádek, říkanek, písniček, na volbě obrázků a ilustrací. Záleží převelice na našich vlastních slovech – i skutcích, které dítě pozorně vnímá, vidí, slyší!

Někteří rodiče zahrnují své děti už od malička pouze a jen mechanickými, nákladnými hračkami, které se samy pohybují, otáčejí, jezdí, bzučí atd. Dítě se na ně dívá, ale téměř nic samo nedělá, netvoří, nedomyšlí svou fantazií. Nanejvýš otočí klíčkem nebo stiskne nějaký vypínač. A televize? Nutí jen sedět a v rychlém, nepřirozeném sledu zaplavuje dětskou mysl senzacemi, často i hrubými a amorálními. Dokonce i kreslená zvířátka tam po sobě střídají, ničí se výbuchy, pronásledují "nepřítele" a jásají nad jeho zabitím. I pochybné americké "Želvy ninja" jsou toho druhu.

Jak jinak – prostě, čistě, mírně, lyricky – vychovává dítě naše národní pohádka, písnička, říkánka! Vede laskavou rukou dítě do přírody, učí vidět v ptáčkovi i květině nejen krásu, ale i přítele. Neznám písničku, kde by byl vyjádřen nějaký krutý vztah ke zvířeti, nebo nadřazený postoj člověka vůči přírodě. Naopak: rostlina, strom, pták, les, studánka jsou zde oslovovali bratrsky, sestersky, se zřetelným příbuzenským cítěním.

Největším darem pro malé dítě je však vyprávění, promluva rodičů. Vezmeme-li dítě na procházku do přírody, budeme sami okouzleni tím, co a jak tam dítě vidí. Vše je mu nové, zázračné, všechno ho zajímá. Ukažme mu šnečka v trávě, hnízdo ve větvičce, chodbičku, vedoucí k myši dře. Povězme mu, "kdo tam bydlí", nebojme se personifikovat zvířátka i rostliny, totiž vyprávět o nich jako o rozumných bytostech (ostatně, co když jimi skutečně jsou?)! A hlavně: nezapomeňme dítě zavčas poučit, že nesmíme "malé bratříčky" zabíjet, trápit, hubit. To je totiž častý, velmi častý úkaz – děti rády trápívají zvířata i hmyz; utrhávat křídélka nebo nožičky broukům je těžké provinění; rozšlapávat hlemýžďí budky, střílet vzduchovkou po ptáčích, to je pak už jen pokračování těch raných počátků dětské krutosti, která může snadno přerůst do krutosti dospělých! Zde musí rodiče velmi důrazně zapůsobit, aby si malý človíček na celý život zapamatoval: neubližuj ničemu živému!

Všechno ostatní z Lesní moudrosti – tábornické praktiky a dovednosti, podrobnější znalosti přírody atd. – to je méně důležité, než uvedený postoj člověka k živé přírodě, k veškeré přírodě. Lesní praktiky si člověk snadno osvojí později, je na to celý život!

Pamatujme: Lesní moudrost je výchova člověka od prvních dnů chápání – až do smrti.

ÚCTA K ŽIVOTU

Snad nejdůležitější devizou, zásadou a příkazem veškeré Lesní moudrosti je úcta k Životu. Ke každému Životu bez výjimky! K vlastnímu především – za ten zodpovídáme, za jeho smysl, hodnotu a výsledek se budeme zodpovídat. Ale protože je Život nedělitelný a v jistém vyšším smyslu v celém Vesmíru jediný, chovejme úctu i ke všem projevům života, byť ve formách nejnepatrnějších.

...Všiml jsem si jednou, jak při odpočinku kdesi u lesa mi po hřbetě ruky běžela barevná tečička života: pranepatrný tvoreček, sametově červený hmyzek, jakási mšička, skutečně menší, než obyčejná hlavička špendlíku, spíš jen jako hrot špendlíku... Sotva viditelný tvor, jakýmkoliv dotekem bys ho rozmázl a zůstala by po něm nepatrná červená šmouha, téměř nic! A přece: je v něm Život, pulzuje v něm, pohybuje jím, dává mu vidět, čichat, určitě něco cítit, má to vůli i přání pokračovat v životě, rozmnožit se... Nevíme nic o důvodu a smyslu jeho existence, ale také nevíme, zda je naše vlastní existence nějak nadřazena tomuto tvorečku, zda jsme něco víc. Nevíme, co velký Život zamýšlí a plánuje v tomto pro nás zdánlivě nepatrném životě. A proto nemáme právo ho zničit! Co když právě tento jedinec byl něčím veledůležitým v té předlouhé vývojové řadě, která má svůj záhadný počátek někde při zrodu celého Vesmíru? Nic o tom nevíme a proto tam, kde vysloveně nemusíme, nepřerušme, nezničíme žádný život.

MYSTERIUM LESA

Lesní mysterium? Nebo snad dokonce mystika lesa? Není to zas nějaké umělé filosofování nebo fantazírování?

Bratře, sestro, Les má svá veliká tajemství. Svou magii. Svoji hlubokou mystiku, prastaré kouzlo, skryté, ale stále přítomné v tom pozoruhodném společenství stromů, rostlin, hmyzu a živočichů.

Neobjevíš to hned. A nemusí to objevit třeba ani ten jinak moudrý a zkušený myslivec (od slova "mysletí"!), který denně a po celý život se pohybuje v lese, i když právě tento lesník by měl mít pro objevení lesního mysteria větší šanci, než obyvatel kamenných ulic města.

S přírodou musíš dlouho žít. Nikoliv jen "žít v přírodě". Musíš "žít s přírodou". Proniknout k jejímu srdci, ztotožnit se s ní. Být doslovně sám tou přírodou!

A to se podaří jen nemnoha lidem dnešní pragmatické doby. V minulém století byl zcela jistě takovým člověkem Henry David Thoreau, autor "Waldenu". U nás snad měl k pochopení mystiky Lesa velmi blízko básník Otokar Březina, ačkoliv zdaleka neprodléval tak často a tak dlouho v lůně přírody, jako Thoreau. Pochopil cosi z velkého Tajemství Přírody svým složitým, filosofickým, intelektuálním způsobem – a předal nám to formou úchvatné poezie a ve stránkách svých přehlubokých esejů.

Mysterium Lesa, Přírody! Lidé přírodních národů, například severoamerický indián, snad mongolský pastevec či nějaký moudrý horal – ti to znali. Pokud jim ovšem světlo takového poznání nezastírala přílišná bída anebo zotročující nutnost přizpůsobovat se zvyklostem rodu, vesnice, kraje. Neboť k pochopení mystéria Lesa je třeba úplné vnitřní svobody, oproštění od jakékoliv předpojatosti, od všech brzdicích "tabu". Nutná je i dobrovolná pokora, odstoupení od egoistického sebe sama a procítěné spříznění se zeleným světem Přírody.

Bratře, sestro, vstupuješ-li do velkého lesa, háje, hvozdu, vstupuješ do magického silového pole. Tisíce živoucích bytostí – stromů, ale nejen stromů – vyzařuje na tebe cosi nepojmenovatelného, o čem však nelze pochybovat – existuje to! Touha všech stromů prout se vzhůru, strnět (slovo strom je od "strnět"), přenáší se na sugestibilní lidskou bytost, pokud ta ovšem není uzavřena sama v sobě a opouzdřena krustou cynismu a nevíry. Tak jako v pokoji, kde je rozestaveno mnoho různě laděných sklenic, zazvučí po zaznění určitých tónů právě jen ty, které jsou pro danou výšku tónu uzpůsobeny, stejně tak pocítí v hlubokém lese tichý hlas jeho mystéria jen někteří lidé. Jenom obzvlášť k tomu disponovaní, omilostnění, vyvolení lidé.

Jsou jogíni i jiní hledači vyšších Pravd, kteří věří v možnost čerpat životní sílu (Indové říkají "pranu") z jiných živých bytostí – třeba z velikých, silných, zdravých stromů, k nimž přikládají s důvěrou a s intenzivní představou proudu síly své ruče. Strom je zde dárcem, člověk vděčným příjemcem. Zhlédneš-li snad jednou takového člověka, který oběma rukama, dlaněmi spočívá na bělostné kůře břízy, na šedomodré hladkém pancíři obrovitého buku nebo na zbrázděné kůře staleté lípy, nesměj se a nevyruš ho z jeho ponoření. Jsi možná svědkem jednoho z těch prastarých tajemství a snad pochopíš i leccos z těch podivných pohádek o Stromu Života, o zakletých stromech, o mrtvé a živé vodě, kterých je plno v ústní tradici mnoha starých a přírodních národů...

Ale snad postačí s důvěrou a nadějí vstoupit do zeleného šera lesů, procházet pasekami, vzhlížet do korun prastarých dubů, usednout k tajným vigiliím na mechem porostlý kámen někde v skrytém zákoutí hlubokého lesa. Symbióza severního člověka (a my žijeme už tisíce let na Severu) s lesem je stále ještě přítomna v naší krvi, v každé naší buňce. Pociťujeme lesní prostředí nejen jako zřetelně blahodárné pro naše zdraví fyzické i duševní, nejen jako prostředí příjemné i krásné – je zde něco víc, něco, co působí ještě hlouběji. Mysterium Lesa.

Nepodám zde návod, jak najít klíč k takovému prožitku lesa. Je to individuální – každý z nás je přece trochu jiný. Ale snad pro začátek postačí, budeš-li vstupovat do lesů s pokorou a úctou.

Les je veliký akumulátor života. Je to tajemné území, kde se kříží tisící silová pole; každý strom má svou svatozář!

A bude snad stokrát tiše posedět v lese, o samotě. Ponořen do sebe, ale s vírou, že starý peň, o který se opíráš, je živý, stejně jako jsi živý ty – a že oba pocházíte ze stejného, věčného Zdroje Života.

Tak mnoho nevědomců ryje své iniciály do živé kůry buků, jejichž hladký povrch obzvlášť láká nezralého člověka, aby ji poranil svou bezohlednou a ješitnou rukou... Po

časem strom zajímá písmena i znaky vryté do svého těla, ale nese je zřetelně dál, jako cejch lidské hlouposti i surovosti.

Přiložíš-li svou ruku ke stromu, jenž může být tvým bratrem, nechť je to pohlazení! Může to být také dotek prosebný – onen, jímž žádáš Přírodu, aby ti půjčila něco ze své síly. I stromu je tato Síla půjčena ze společného, věčného Zdroje! I on ji přijímá – má svými větvemi, svým vrcholkem blíže k modrému nebi!

Vstoupíš-li do lesů správným způsobem, snad se ti podaří zaslechnout šepot jeho tajemství. Je to malá, ale významná část onoho Velkého Tajemství, které my všichni – uvědoměle nebo jen tápavě – po celý svůj život hledáme.

MÍT NEBO BÝT – ÚVAHA O OPRAVDOVOSTI

Názvem *Lesní moudrost*, anebo ještě častěji slovem *woodcraft*, se ohánějí se mnozí. I takoví, kteří si nikdy nedali trochu duševní námahy, aby domysleli správný význam těchto pojmů. Dochází tak k nepochopení a ke zkreslení smyslu těch krásných idejí, které měli na mysli jak Seton, tak Seifert. A co hůř, dochází tak ke zcestným, zavádějícím programům některých organizací, spolků a společků, které jsou vedeny mylně a jednostranně orientovanými jedinci. Jde sice o nepočetné skupiny – v žádném případě se nejedná o hnutí, i kdyby si to dávali do názvu. Neboť jak bychom mohli za "hnutí" považovat spolek několika set nebo jen desítek aktivních členů?

Celou věcí by se nebylo nutné zabývat, kdyby některé z těch zavádějících, neřku-li zcestných tendencí nepronikaly pod líbivým, atraktivním pláštěm indiánské romantiky i do některých oddílů Českého Junáka. Jde-li jen o zpestření náročného junáckého programu *hrou na indiány* u mladších junáků a u dětí, nebo jde-li o využití některých praktických věcí, jako například stavby týpí podle indiánských vzorů, pak je vše v pořádku. Nebezpečí však vzniká, pokouší-li se někdo svést naši mládež ze správných, rozumných, jasných stezek, z opravdového úsilí zlepšit život svůj i celého okolí. Teatrální, falešnou, hranou indiánštinou se nedojde na onen vrchol Hory, o níž mluví Seton v překrásné legendě "Stoupání na horu" a kterou Miloš Seifert nazývá "Cestou přírodou a životem k čistému lidství".

Indián může být – opakuji – vzorem některými svými vlastnostmi, které vskutku prokázal v některých (a opět jen v některých!) vynikajících jedincích své rasy: svou čestností, skromností, statečností, otužilostí i znalostí přírody. Tytéž vlastnosti však

prokázali i vynikající jedinci jiných národů a ras, naše vlastní slovanské předky nevyjímaje. Nezapomínejme také, že u těchž severoamerických indiánů je historicky doloženo nemálo negativních příkladů – krutost a necitelnost vůči zvířatům i lidem, dodejme, že vůči sobě navzájem (kmeny se vyvražďovaly dlouho před příchodem bělochů v nekonečných válkách). Častá lstivost a úskočnost, faleš i zrada; bezcharakterní běloši využívali hojně služeb bezcharakterních indiánských zrádců (jako zvěďů i vůdců při krutých "trestních" výpravách). Kdyby ti zidealizovaní severoameričtí indiáni byli jednotlým, čestným, statečným národem, nebyli by mohli agresivní dobyvatelé tak snadno využívat služeb indiánských zrádců!

Někteří naši woodcrafteri snaží se *mít* co nejvíc indiánských rekvizit, namísto aby se snažili *být* co nejopravdovějšími lidmi. Chtějí *mít* indiánská týpí a vysedávat v nich při planých rituálech, místo aby se prostě snažili *být* co nejbliž přírodě, v pohybu přírodou, třeba jen s lehkým kouskem celtý pro přenocování. Chtějí *mít* co nejnákladnější indiánská roucha, většinou náčelnická, z málo prodyšné jelenice, namísto aby se prakticky oblékli do *naší* přírody, pro skutečné zálesáctví, nikoliv ke hře na rituály a lov bizonů. Chtějí *mít* "posvátnou" dýmku, korálkové výšivky, dekor z dikobrazích ostnů a "magické" pomalování těla, chtějí napodobovat indiánský lid, místo aby se snažili *být* ozdobou vlastního lidu, vlastního českého národa... Chtějí *mít* dojem, efekt, atrakci – namísto aby se snažili *být* co nejvíc lidskými, co nejvíc skutečnými, opravdovými muži, ženami, dětmi, mladými opravdovými *lidmi*!

Mít co nejvíc "orlích per", různých poct, titulů a vyznamenání? Snad je to vhodná inspirace pro ty mladší – ale jediné tehdy, když to bude jen potvrzovat, že se upřímně snažíme *něčím a někým být – nikoliv jen mít, mít, mít!*

OSAMĚLOST

Je rozdíl mezi *samotou*, kterou vyhledáváme pro ozdravení své duše, a mezi *osamělostí*, kterou pociťují snad všechny bytosti tiživě. Lze mluvit i o jakési "kosmické osamělosti": lidstvo dychtivě pátrá po sebemenší známce života v hlubinách nesmírného Vesmíru...

Člověk se cítí bezpečnější v rodině, mezi přáteli, v družině, kmeni, klubu, houfu. Nejhorší možné řešení: nezralý slabý člověk se cítí silnější v tlupě, v bandě. To je však scestná možnost, která nehrozí nikomu, kdo jen trochu poznal krásu junácké stezky.

Je ještě jedna – a úžasná! – možnost, jak překonávat tuto osudovou osamělost člověka. Přijmi plně za svou myšlenku sounáležitosti s přírodou. Myšlenku, že máš bratra v každém živém tvorů, sestru v každé rostlině, přítele v každém kameni. Pak se nemůžeš nikdy cítit úplně sám. Znamená to ovšem plně se ztotožnit s přírodou, nenadřazovat se nad ni, nebát se být plně její součástí. Pochopit a akceptovat Kiplingovo heslo: "Jsme jedné krve, ty a já".

Znamená to také být co nejčastěji ve styku s přírodou, být co nejvíc v přírodě. Uvažuj o tom!

CO VŠECHNO MŮŽE ZNAMENAT LESNÍ MOUDROST

Lesní moudrost, jak ji promýšlel a chápal Miloš Seifert-Woowotanna, je vysoké a hluboké učení, k jehož předchůdcům řadíme - vedle Ernesta Thompsona-Setona - i takové vychovatele a filosofy, jako byli J.A.Komenský, J.J.Rousseau, R.W.Emerson, H.D.Thoreau, John Ruskin a dokonce i Robert Baden-Powell, kterého však Miloš Seifert po svém prvotním nadšení pro anglický skauting silně kritizoval - jak pro jeho původně vojácké zaměření, tak pro jeho aristkratické a domněle snobské rysy (Sir R.Baden-Powell ovšem dostal šlechtický přídomek "of Gilwell" až za své veliké zásluhy ve výchově mládeže!). Seifertova kritika anglického i našeho skautingu, jehož byl nejdříve sám velmi nadšeným propagátorem, nesla ovšem ony zmatené rysy převratové doby pádu Rakouska (s vládou Habsburků byla právem i neprávem spojována církev a její vliv na výchovu atd.) i důsledky některých osobních averzí, projevovaných mu činovníky českého skautingu; svou zatrpkllost ventiloval Miloš Seifert vždy až příliš kvapnými odsudky, takže mu na všech stranách přibývalo kritiků i nepřátel; jedinečný vychovatel, překladatel, spisovatel tak utratil nesmírně mnoho energie i zdraví ve vleklých sporech. Narůstal v něm oprávněný i nadsazený pocit ukřivděnosti, který určitě znásobila těžká nemoc, zřejmě dlouho skrytá (mozkový nádor) a jeho osamělost, způsobená nezdařeným a rozloučeným manželstvím. Vrcholem křivd však bylo nepravdivé nařčení z amorálního vztahu k mládeži - soud ho sice zbavil tohoto obvinění, ale moralistní klepy přetrvávaly dlouho...

Je-li v něčem dílo Miloše Seiferta živé dodnes, není to jen množství jeho výborných překladů, jimiž k nám uváděl Setona, Thoreaua, Ruskina, Van Eedena a jiné hodnotné autory, není to jen řada jeho knih vlastních, z nichž knihu "Přírodou a životem k čistému lidství" (1921) je možné, přes několik sporných míst, hlavně v souvislosti s kritikou skautingu a církve, postavit na první místo. Hlavní jeho zásluhu spatřuji v tom, že nám zprostředkoval Setonovu inspiraci woodcraftu v dokonalejší a hlubší podobě - položil totiž myšlenkové základy *české Lesní moudrosti*.

Ideálem Lesní moudrosti je mu člověk:

- 1) mravně pevný
- 2) moudrý
- 3) statečný a duchovně vyzrálý
- 4) fyzicky silý, obratný, odolný a otužilý
- 5) znalý přírody, žijící v plném souladu s přírodou
- 6) národně, vlastenecky uvědomělý, sociálně citlivý
- 7) žijící v míru se všemi (Seifert byl vyhraněným pacifistou).

Lesní moudrost je tedy vysoké učení, kde předpokladem je znalost mnoha jazyků: řeči stromů, řeči ptáků a zvířat, řeči oblaků na obloze, vln a peřejí na řekách.

Předpokladem je i znalost užitečnosti rostlin, pochopení hodnoty každého tvora. Tajemství kamenů, skal i obrazce hvězd na nočním nebi - vše je předmětem hluboké lesní moudrosti.

Lesní moudrost znamená - kromě mnoha jiného - i pokorné uznání, že Příroda je nám Matkou, a že my jsme jejími slabými, na ní závislými dětmi. Uznávající to, necítíme se nijak poníženi, naopak: být dítětem, být součástí mocné přírody může znamenat podílet se na její moci, na její životodárné síle.

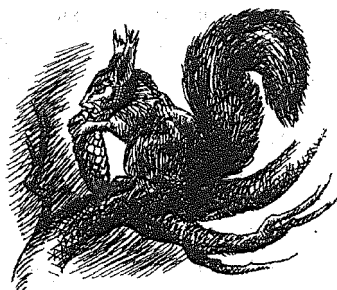
Není to dnes již jednoduché, protože civilizace mnohé naše prapůvodní svazky s přírodou zpřetrhala, narušila, mnohou cestu zpět (zpět - to znamená ke zdrojům!) i definitivně uzavřela. Zbývá nám nemnoho, ale stále ještě dost! Stojí za to, pokusit se dohledat a oživit některé ztracené schopnosti a hodnoty, najít poztrácené klíče k oné moudrosti, jejíž moderní formu nám naznačil E.T.Seton a kterou u nás a *pro nás* tak hluboce začal promýšlet Miloš Seifert a další hledači stezek k vyššímu lidství.

Nemůžeme a nesmíme zůstat jen u jejich odkazu, musíme se také sami snažit dotvářet jejich učení pro dnešní tak změněné podmínky. Domnívat se, nebo hlásat, že cokoliv je už definitivní, hotové, úplné a neměnné, to je dogmatismus, který škodí věci.

Konstatujeme s uspokojením, jak se v průběhu více než osmdesátí let proměnil a zdokonalil náš skauting, když se už dávno vzdal přílišného vojenského utilitarismu i pouhého tábornického praktikismu. Jsme vděční náčelníku Zakladateli, prof.A.B.Svojsíkovi, že do inspiračních základů vložil i Setonovy ideje a že v díle "Základy junáctví" (1912) jmenoval amerického zakladatele skautingu a woodcraftu na prvním místě. Dnešní náš skauting, české junáctví, má velmi mnoho rysů opravdové Lesní moudrosti, jejímž ideálům se stále více blíží. Také naše roverské hnutí - a dokazuje to i jeho zájem vydat právě tuto knížku - se stále více blíží správnému pochopení hodnot Lesní moudrosti a jejího významu pro moderního člověka.

Kdož ví - možná, že právě u nás, v tolik postižené a stěsnané zemi Střední Evropy - dojde jednou woodcraft, proměněný v českou Lesní moudrost, své dokonalejší podoby. Už dnes je skauting, roving i Lesní moudrost u nás opravdovější a hlubší než v bohatých západních zemích, kde s danajským darem luxusu může zabloudit do bezduchého, pohodlnického kempingu anebo jen rekreačního tábornictví v přírodě.

Já sám budu za skutečného žáka Lesní moudrosti vždy považovat jen toho, kdo tuto moudrost povýší na svůj životní styl a kdo v jejím duchu bude žít svůj každodenní život - nikoliv jen weekend nebo dovolenou!

VENKOVSKÝ ČLOVĚK BYL PŘÍRODĚ BLÍŽ

Mnohé naše lidové písně nám zachovávají ve svých slovech útržky přírodní lidové moudrosti našich předků, žijících kdysi v dokonalém souladu s přírodou a jejím rytmem. Stačí si jen všimnout úvodních vět mnoha těchto zpěvů: co říká moravská píseň "Dúbravěnka zelená" nebo česká "Zelení hájové", o čem zpívají písně "Proč kalino v struze stojíš" nebo "Hory, hory, černý les" a stovky dalších. Všechny hovoří o neobyčejném sepětí, takřka srostlosti těch venkovských prostých lidí s přírodou. Na každou lidskou situaci hledali a nacházeli přírůbek v přírodě, kterou důvěrně znali. Nemáme téměř žádné válečnické, útočné písně - dokonce i novější slovenská "Rež a rúbaj do krve, nebude to poprvé" zní našemu českému sluchu - a hlavně našemu srdci - zcela cize...

Meditativnost, hloubavost, citovost, moudrý a útěšný humor a všude důvěrný vztah k přírodě - to je odkaz písní našich předků.

Jaká je to škoda, že tak mnohé lidové a národní písně upadají v zapomnutí, a že se je dokonce někdy mládež stydí zpívat u táborových ohňů! Tam zaznívají někde i písně indiánů třeba v dakotském nářečí... Indián by se podivil, kdyby slyšel, že se někdo chce zřikat zpěvů svých otců a pradědů; cítit předky a vlastní národ bylo mu zákonem a pohrdal by takovými lidmi, kteří neumí cítit hlas vlastního rodu, vlastní krve! Nemůže být Lesní moudrost opravdovou moudrostí, jestliže ji budou proklamovat lidé, nevážící si vlastních tradic, navíc tradic nesmírně bohatých a krásných, obdivovaných i příslušníky jiných národů!

Ano, poznejme, máme-li opravdu přiležitost a nadbytek času, i cizokrajně znějící písně indiánů - ale chceme-li nechat promluvit svá srdce, hledejme vyjádření v překrásných písních našich. Jejich slova, rytmus, melodie, tak jak se ustálila za staletí zpívání a života, tlumočí otevřenému sluchu a citlivému srdci i cosi z těch dávných, ryzích postojů, jimiž byl definován lidský život. Člověk a příroda nebyli v antagonismu, nebyli soupeři, ale doplňovali se, byli *jedno*. To až moderní člověk, zpupný a nemoudrý (byť *chytrý*) začal "poroučet přírodě", "bojovat s přírodou", stal se (domněle) "pánem přírody", mluví cynicky o "živočišné a rostlinné výrobě" atd.atd...

Naše české pojmenování měsíců je nádherné a výstižné. Nedivme se, že Seton v Americe nahrazoval nic neříkající, z latiny převzaté názvy měsíců (některé jsou dokonce oslavou jmen císařů: Juliana, Augusta...) názvy indiánskými, které výstižně označují tu kterou dobu (měsíc sazenic, měsíc blesků, měsíc padajícího listí...) - ale my to ve svých českých názvech také máme! Květen, srpen, září (měsíc zářivého, čistého slunce - jak to odpovídá obvyklému počasí u nás!), listopad, leden atd. Krátké, výstižné i krásné názvy české můžeme porovnávat s těmi indiánskými, jsou víc než rovnocenné!

A patří-li do praktické části Lesní moudrosti i zhotovování různých praktických věcí - luku, sněžnic, krpců, různých dřevěných i kožených předmětů, proč by stejným právem nemohly posloužit i vzory naše? Což naši předkové neuměli zhotovit člun nebo včelí úl (dlabaný ze dřeva, nebo pletený ze slámy), což neuměli vyrobit koženou nebo

plstěnou obuv, zcela rovnocennou "mokasinům", což neuměli lovit ryby do vrší a tisíce dalších důmyslných věcí? Což se nedopracovali v kultuře těchto praktických předmětů i daleko lepších a estetičtějších výsledků?

Naše muzea i skanzeny uchovávají zlomky těchto pokladů. Bratr Karel Langer-Juraj zachytil v kresle: dokumentaci velké množství lidových výrobků a předmětů z Moravy, především z Válašska. Což nám vlastní tradice nestojí za pozornost?

Profesor A.B.Svojsík i prof. Miloš Seifert našli záhy – nezávisle na sobě – správnou míru obdivu jak k cizím, tak k našim slovanským vzorům. Ostatně, už krásné slovanské jméno *junák*, označující původně nejen skautskou, ale i woodcrafterskou výchovnou cestu, naznačuje, jaký byl původní záměr obou vychovatelů.

Přemýšlejme o tom a nezapomeňme, co nám radil i sám E.T.Seton, když byl v prosinci roku 1936 na návštěvě v Praze! Řekl tehdy, odpovídaje na dotazy: "Myslím, že budete raději dělati to, co má vztah k vašim horám a k divokému životu, než to, co je vlastní Americe. Nám, jak vidíte, je primitivní indián vzorem prostého života v přírodě. Přirozeně nemůže být pro vás tím, čím je nám. Předpokládám tedy, že studujete a obnovujete prosté způsoby svých vlastních předků a předchůdců... Váš program musí být rozhodně pružný: kde je víc smyslu pro slovanské prvky, nečiňte jim obtíže, ale naopak!"

MILUJEŠ TO CO JÁ

Miluješ to co já:

serpentina kamenitých stezek

drsnou vůni borové kleče

ledový doušek z pramene

po němž zatrne v hrdle

Miluješ to co já:

cáry mračen hnané po úbočích

jiskřivý první sníh

nesmělý první květ

zezlátlý poslední list

Hledáš to co já:

jásavou radost z vrcholů

nezdanitelné štěstí cest necest

nesmírný vesmírný pocit

štěstí dojetí a krásy

ŘEČ PŘÍRODY

Příroda má svou řeč – a tu se nenaučíme slyšet a číst za jediný týden či během občasného výletu v přírodě! Musíme co nejčastěji podstoupit cestu za přírodou, do přírody, k přírodě. Musíme se podrobit jejím zákonům, poslouchat její moudrý hlas. A ona mluví, vypráví, učí, radí i přikazuje. Poslechněš-li, budeš žít a dobře žít; porušíš-li její věčné zákony, dřívě či později zaplatíš.

Každý strom, každá křivolaká větev je zprávou o silách země, povětří, slunečního kouzla, přítomnosti vod. Takto se na žádný strom neumí dívat suchý vědátor, ani sebelepší přírodovědec. Ty však jdi do lesů jako skromný a dychtivě zvědavý žák Lesní moudrosti! Jdi ke stromům a dívej se na ně dlouho – z dále i zblízka. Obejdi jejich kmen. Pohlad' kůru, zkus pružnost tenkých větví. Můžeš-li, vyšplhej občas i do jejich koruny a sed' dlouho a zcela tiše v zeleném šeru větví. Poslouchej šumění listoví nebo jehličí i hlasy ptáků, jimž jsou stromy domovem. Poseď ve stínu stromů, rozemni zelený list a vdechuj jeho vůni, zkus ho i ochutnat. Přelom suchou větev, přilož ji na oheň, pozoruj, jak hoří kůra břízy, buková haluz, smrkové chrástí, dubové poleno. A přemýšlej, proč tvoji předkové považovali některé háje za posvátné, vzpomeň na prastaré pohádky o zakletých stromech, zamysli se nad mythem Stromu Života.

Svou řeč mají všechny rostliny, skály, kameny. Zvedneš zaoblený kámen ze dna řeky Moravy a čteš jeho historii. Před tisíci léty ho vylomil klín ledu z boku prastaré hory Praděd, po čase sjel spolu se sněhovou lavinou do údolí dravé říčky – do Divoké Děsné. Po dalších stoletích při prudkých jarních vodách byl hrnut se spoustou dalších úlomků stále níž řečištěm. Někdy ležel celá desetiletí na místě, pevně vklíněn do dna a pak se zase kutálel, hnán proudem a otloukán nesčetnými nárazy níž po proudu... Jeho dnešní tvar je dán silami soudržnosti uvnitř jeho tvrdé hmoty i působením milionů nárazů zvenčí; je kompromisem vnitřních a vnějších sil. Podepsalo se na něm horko i mráz, sucho i voda, tlaky, nárazy, pády i omílání ostrým pískem řečiště. Je starý miliony let – a časem se celý promění v zrnka písku, ta pak působením rostlin a mikroorganismů v půdu, jejíž hmota proputuje jednou těly rostlin, živočichů i lidí, než se zase vrátí do rodné Země...

A řeč mraků? Naučíš se chápat, proč je jeden oblak tak načechraně zaoblený, jiný zas protáhlé rozestřený. Zjistíš, že jejich tvary jsou jen výslednicí teploty a tlaku vzduchu, vlhkosti atmosféry a síly větru – že jsou i jistým odrazem krajiny; nad níž táhnou. Jedno zrcadlí druhé!

Miloš Seifert zařadil do své knihy "Přírodou a životem k čistému lidství" i malý esej "Mluva mraků" od Johna Ruskina, svého oblíbeného filosofa; čti a uvažuj. A do téže knihy píše Miloš Seifert sám zajímavou úvahu "Jak číst krajinu".

Toto vše ti jen naznačuje, jak je třeba vidět, chápat a prožívat přírodu. Za čas, za delší čas budeš blíže jejímu srdci. Ovšem, už nikdy tak blízko, jak byl blízko pračlověk, divoch, zvíře, pták, motýl, rostlina – každý z nich na svém úseku, ve svém hájemství. Člověk, homo sapiens, může však dosáhnout širšího pohledu, když už nemůže být fyzicky příliš blízko: nebude už spát jako srna v zimě v létě venku, nebude už se sytit

jen syrovou přírodní stravou, nebude už běhat lesem bez ochranného oděvu a obuvi, jeho smysly jsou už hodně otupeny a některé i zcela ztraceny. Co my, dnešní lidé, vůbec víme o někdejších smyslech, jimiž byli vybaveni naši prapředkové? Bylo těch smyslů pět, šest, nebo i více? Můžeme jen opatrně hádat z analogie, co víme o smyslech zvířat – a my zdaleka o nich nevíme všechno!

Dnešní městský člověk se již nemůže, bohužel, stát znovu "dítětem přírody". Ostatně, pokoušet se být znovu divochem, primitivem, bylo by bláhové i hloupé! Můžeme se však vrátit (anebo občas, co nejčastěji, vracet) aspoň kus cesty zpět, nazpět k přírodě a k přirozenosti! Každý návrat je tak trochu cestou proti proudu – ale je to cesta k pramenům, ke zdrojům. Blíží k prameni je voda čistější a zdravější; vzpomeň i na příklad s říčním kamenem: nahoře na Pradědu je pevná skála, dole v řečišti Moravy je štěrk a písek, hodně dole už bahnité dno...

CHVÁLA PŘIROZENOSTI

Uvědomujeme si vůbec, jak velice nepřirozeně dnes žijeme?

V předlouhém vývoji lidstva – podle věrohodných nálezů, zvláště ve východní Africe, můžeme existenci člověka počítat nikoliv na desetitisíce, ale na miliony let – je naše dnešní pyšná civilizace několika posledními minutami před dvanáctou. Nebudou to skutečně *poslední* minuty lidstva vůbec? Mnohé naznačuje, mnohé i varuje: lidstvo si svým nepřirozeným a mnohde i nemoudrým způsobem života podřezává větvičku, tenkou větvičku svého bytí...

Po většinu té nesmírné časové lhůty šel vývoj lidstva kupředu jen pomalu, v posledních několika tisíciletích se však nesmírně zrychlil a v posledním století pádí přímo závrtně – ale kam!?

Vývoj lidstva, lidského bytí jde nyní stále dál od přirozenosti. A nejmladší generace dneška, zvláště městských lidí v bohatých zemích, mnohdy už ani netuší, co v jejich stylu života je nepřirozené a co by mělo být přirozené!

Rekneme však především a zcela vážně: prakticky vše, co je nepřirozené, je pro člověka nedobré, škodlivé, nezdravé a někdy i zhoubné.

Co je tedy v životě dnešního městského člověka nepřirozené?

1) Především je nepřirozený téměř nepřetržitý pobyt mezi čtyřmi stěnami, ve zděných, málo prodyšných stavbách, které i při té nejlepší klimatizaci jsou prostředím umělým, izolovaným od životadárné přírody. Umělé osvětlení nenahradí slunce, chemicky čištěná voda nenahradí křišťálový horský pramen, filtrovaný vzduch nemá hodnotu vonícího vánku z čistých luk a lesů.

2) Způsob pohybu je zcela nepřirozený. Městský člověk většinou už nechodí a neběhá, ale jezdí, je dopravován: autem, busem, metrem, tramvají, železnicí, letadlem, lodí – ba i výstup do poschodí mu obstarávají výtahy, pohyblivá schodiště, různé eskalátory. Odpadá potřebná tělesná námaha, kterou se snaží nahradit opět nepřiroze-

ným způsobem: potí se v různých "fitcentrech", zkusí aerobic, jogging, "jezdí" na šlapacím kole, instalovaném na stojanu atd.atd.

3) Způsob stravování je rovněž už nepřírozený. Konzumuje příliš mnoho složité připravených jídel, mnoho konzervovaných pokrmů, mnoho stravy vůbec. Jídla jemně umletá, pasírovaná, ovoce oloupané, vše nepřírozeně kombinované a nadměrně ochucované – a výsledek? Degenerace zubů, velmi časté nemoci žaludku a celého zažívacího traktu, zácpy, koliky, rakoviny atd.

4) Konzumace alkoholu, nikotinu nebo i narkotik různého druhu a účinku – o tom zde není ani nutné hovořit. To vše je zcela proti přirozenosti člověka, navíc je to nedůstojné a v rozporu s hlouběji pochopenou etikou i příkázáními správného života všech náboženských i etických systémů!

5) Rytmus dne a života vůbec je rovněž v rozporu s původní daností i přirozeností života. Prodlužování dne dlouho přes příchod tmy, ba přes půlnoc (půlnoc je přece "polovina noci"!) a naopak pozdní vstávání a zahájení činnosti až někdy dopoledne – to vše je proti přírodě. Dříve se respektovala i rozdílná délka dne v létě a v zimě – v moderní době se pomocí umělého světla všechno nepřírozeně normuje a ujednocuje.

6) Nepřírozené je i zrychlení každé činnosti, ba i mluvy. Moderní člověk spěchá, násobí svou činnost, více cestuje, rychle střídá prostředí, dojmy, akce, témata rozmluv... Ano, i toto těkavé střídání je nepřírozené a vede jen k mělkosti myšlenek, roztržitosti, povrchnosti ve všem. A štěstí to nepřináší, jakkoliv moderní člověk slovo "štěstí" skloňuje ve všech pádech!

7) Nejzávažnější věc: moderní člověk vyznává nepřírozené hodnoty, žebříček jeho hodnot je nepřírozený: bohatství, úspěch, rozkošnictví, luxus ve všem, moc, sláva, zdání...

Takto bychom mohli ve výčtu nepřírozeností ještě dlouho pokračovat, ale snad to stačí pro důkaz, že člověk žije dnes velmi pochybným, nepřírozeným a nedobrym způsobem života.

Co tedy dělat?

Bohužel, v mnoha bodech není návratu – a bláhové by bylo vzdávat se jakýchkoli kladů civilizace: hygieny, elektrického světla, léků, bytí umělých, chemických, dopravy, bytí je spoluvinná na ničení životního prostředí. Můžeme však – a musíme – ubrat, ubírat ve všem! Omezovat spotřebu, nežádat stále víc a stále nových věcí, učit se znovu skromnosti, šetrnosti, nenáročnosti ve všem. Máme příliš mnoho zbytečných věcí; zkus si vzít někdy do ruky papír a tužku a sepsat všechno, co bys mohl klidně postrádat ze svého majetku, nebo třeba jen z věcí v pokoji, v němž sedíš. Zjistíš, že zbytečnosti je mnoho, ne-li převaha; zjistíš dokonce, že i knih máš mnoho (týká se to i mne – vím, že devět desetin knih, které mám všude, kde je kousek místa, už nebudu potřebovat nikdy – ale zatím se jich neumím zbavit, zbytečně na nich lpím... *A jednou, až přijde ta chvíle, nebudu moci sebou na Velikou Cestu vzít nic, nic než nahou, chudou duši...*)

Tak tedy: součástí správně pochopené Lesní moudrosti musí být *skromnost*. A alespoň snaha o *přirozenost* všude tam, kde je to jen trochu možné. Vracet se ke starým, přirozeným zvyklostem, praktikám a hodnotám není zpátečnictví! Návrat je cestou sebezáchovné nutnosti. Návraty jsou i cestou Lesní moudrosti.

ROZHOVOR

– Ty chceš být žákem Lesní moudrosti, příteli?

– Ano, starší bratře. Chci hledat moudrost života, kterou učí Příroda.

– Dobře to říkáš, příteli. Budeš-li hledat Lesní moudrost, najdeš i životní moudrost. Neboť hledat znamená i postupovat. Růst. Zdokonalovat se. Ten, kdo hledá Lesní moudrost, stoupá na Horu poznání, na Horu vyššího a lepšího lidství.

– Chci se vydat na tu cestu, starší bratře. Kdy mám vyrazit?

– Už jsi na té cestě, příteli. Každý, kdo se ptá jako ty, každý, kdo chce výš, už kráčí po té Stezce. A obrátíš-li své kroky především do přírody, půjdeš Stezkou Lesní moudrosti.

– Ke komu se mám na té Stezce přidat?

– To dobře zvaž! Je dobré, nejde-li člověk sám, má-li na takové cestě druhy, ale není to podmínkou. Přidáš-li se k těm, kteří jdou nesprávným směrem, kteří opravdové Hledání zaměňují za nápodobu, hru či rituál, pak nedojdeš na svou Horu nebo tě to přinejmenším zdrží.

Jsou takoví, co jdou raději sami a i ti došli daleko a vystoupili vysoko. Jeden z nich – jmenoval se Thoreau – dokonce vyhledal samotu na celé dva roky, aby jasněji viděl a zřetelněji slyšel, co mluví Příroda, čemu ho učí Les. To byl pravý hledač Lesní moudrosti! Ale nalezneš-li dobré společníky pro tu obtížnou cestu, bude to pro tebe snazší a bezpečnější. Nezáleží příliš na tom, budou-li se nazývat skauty, rovery, woodcraftery nebo i jinak! Více bude záležet na tom, *co opravdu hledají a jak to hledají!*

– Jak se mám na tu stezku obléknout, starší bratře?

– To je bláhová otázka. Oblékni si na svou lesní stezku cokoliv pohodlného, pevného, nenápadného, vhodného do žáru slunce i do deště, do mrazu i sněhu. Něco, v čem můžeš do hor i do houštin. V létě nechť je tvůj šat co nejllehčí a nejvzdušnější, v zimě co nejteplejší a co nejodolnější. Zbytečnosti i luxus zavrhní. Zbytečné ozdůbky, marnivé cetky či přemíra odznaků, prozrazující ješitnost, nesluší opravdovému muži. A nenos křiklavé barvy, ty v přírodě ruší. Nebudeš-li příliš viděn, sám uvidíš více! A nebudeš-li jakkoliv rušit přírodu, sám nebudeš rušen. Ve všem se přizpůsob i připodobni přírodě – tak učí Lesní moudrost.

– Mám se obléci do indiánského kroje, bratře?

– Chceš-li si hrát na indiány, chlapče, pak se tak oblékej. Ale věz, že na Stezce Lesní moudrosti se tím nedostaneš rychleji kupředu. A budeš se muset neustále převlékat, neboť v kroji indiánů se nemůžeš dost dobře vracet vlakem ani ze sázavských, ani z jesenických lesů... Ledaže by bylo tvým přáním budit všude pozornost! Ale to pak nejsi hledač Lesní moudrosti, příteli, ale spíš tak trochu komediant nebo dokonce exhibicionista...

– Starší bratře, jak se mám modlit, jak mám oslovovat Nejvyššího? Slyšel jsem, že indiáni kmene Omaha zpívali vroucí, pokornou píseň k Wakhondovi...

– Ano, příteli, ta jejich píseň je jistě krásná. Ale krásné modlitby má každý národ na světě, i naši vlastní předkové je vytvořili, říkali, zpívali! Až se budeš opravdu potřebovat modlit, až budeš v nouzi, zoufalství, nebezpečí, pak z tvého srdce už sama vytrysknou slova opravdové prosby! A budou to slova upřímná, procítěná, budou to *slova v jazyce tvé matky*.

Budou to slova v krásné, cituplné řeči tvých otců a praotců, v řeči i tobě bytostně vlastní, v řeči, která po tisíciletí vrůstala do tvé krve... Domnívat se, že postoupím blíž k Velkému Tajemství, oslovím-li ho cizím zpěvem, cizí řečí, cizí myšlenkou, to je neuvěřitelná bláhovost; je to omyl, je to faleš, je to jen hra! Ano, můžeš si občas zazpívat se svými druhy i tu Modlitbu Omahů – ale bude to jen, jako když v úctě zazpíváš cizí hymnu. Zůstáváš vně, mimo, nebudeš ničemu blíž!

A toto platí o každém vnějším napodobování. Přejímat cokoliv cizího je dobré jen tehdy, znamená-li to něco opravdu lepšího, opravdovějšího než naše.

– A jak často mám chodit do přírody, starší bratře?

– Opět bláhová otázka! Co nejčastěji, kdykoliv jen můžeš. A ještě víc: v přírodě jsi vlastně pořád, neboť ani velkoměsto ji nevypudí úplně. Mraky či hvězdy nad tvou střechou – to je poselství přírody a všudypřítomní vrabci ti přijdou její písně cvrlikat až na balkon. I ta dotěrná moucha, i ten pavouk, který na ni čhá za oknem, jsou součástí přírody stejně jako bizon, pasoucí se na amerických prériích nebo živořící v našich zoologických zahradách.

Vše je příroda ale ty se uč žít především v naší přírodě – pokud se nehodláš natrvalo odstěhovat jinam. Ale dnes se již nikdo nemůže stát lovcem bizonů! Žij tedy s naší přírodou, uč se od naší přírody, važ si, obdivuj a miluj naši krásnou přírodu!

Naše pole a louky, mateřidouškou vonící meze, kvetoucí šípkové růže, naše horské potoky i rybníky nížin – to je ta pravá, tobě souzená příroda, dějiště, domov i škola naší české Lesní moudrosti! Z této naší přírody vzešli tvoji předkové, z ní jsou utvořeny všechny tvé buňky, z této půdy jsi vyšel a do ní se pravděpodobně i vrátíš. Je to tvá matka – pokud se jí nechceš odcizit, uč se znát především ji! Mluv její řečí, zpívej její písně, udržuj její osvědčené zvyky a tradice – to vše patří k životní i Lesní moudrosti. Poznávej i svět, cizinu, poučí tě a dá ti možnost srovnávání – ale svou pravou identitu najdeš jenom doma! Proto i tvá Lesní moudrost, jakkoliv inspirovaná velkými Američany – Thoreauem, Emersonem, Setonem – bude nakonec Lesní moudrostí naší. Domácí, naše, to neznamena malá nebo horší – naopak! Naše – to jest opravdové, ryzí, nepředstírané, nenapodobované, nehrané. Uvědom si, příteli, čím jsme, čím jsi! Jsi – popořádku – nejdříve člověk, potom teprve běloch, Evropan, Čech. Chceš stoupat na Horu, na jejímž vrcholu čeká poznání skutečného, opravdového Lidství: začni opravdově zdola, od základu: jsi přece Čech, chceš-li, česky mluvící Pražan, Olomučan, Moravan, Slezan, rodák z Valašska, ze Šumavy, od Opavy! Buď tedy tím, čím svým rodem jsi a snaž se dorůst vyššího lidství, ale ne pochybnou oklikou přes cizí řeč, cizí tradice, cizí mravy, cizí kroj, cizí zpěv. Až toto správně pochopíš, přiblížíš se tím správně pochopené Stezce. STEZCE OPRAVDOVOSTI!

– Snad jsem správně pochopil Tvá ponaučení, starší bratře. Teď už se rozloučíme, neboť se chci vydat na cestu k Hoře poznání ihned. Nebudu se ani převlékat a vše potřebné mám už sebou... Nůž, jehlu s nití, sůl – ba i něco na psaní, abych svým bratrům mohl přinést své poznatky ze Stezky.

– Vidím, že jsi mne pochopil správně, *bratře*. Jdi a stoupej! Přeji ti hodně překážek na Cestě, neboť překážkami člověk roste. A pamatuj, že i nad nejčernějšími mraky je vždy nebesky modrá obloha.

Jdi a stoupej – k nebesky čisté, modré obloze!

BOŽÍ GONG

*Po staré stopě kráčím k lesu,
krajina mlčí, všechno dusí mrak.
Veliké stromy stojí tu bez hlesu,
ryjí svou kresbu do oblak.*

*Tu moje malověrné lidské bytí
u paty lesních velikánů stane tiše
a náhle slyším jasně bítí
gong boží, zvoucí nás do výše.*

SEDM ŠÍPŮ

Vypráví se, že indiáni prověřovali svou obratnost v zacházení s lukem tak, že porovnávali, kolik šípů dostal střelec do vzduchu jeden po druhém, než ten první dopadl na zem. Za obratného byl považován ten, kdo měl ve vzduchu najednou tři šípy; lepší byl, jemuž se podařilo vypustit z třetivy čtvrtý, dříve než první zaryl hrot do země. A vypráví se o neuvěřitelných pěti, šesti a prý dokonce sedmi šípech..!

Ten první musí doletět nejvýše. Vystřeluješ ho strmě a pyšně už ve svém mládí. Tolik sil, jako máš ve svých osmnácti, dvaceti, pětadvaceti letech, už nikdy nebudeš mít! Hodně napni svůj luk, namáhej se, záleží na tom nesmírně. I ten druhý a třetí musí letět vysoko: jsou to šípy tvého středního věku. Po padesátce ti vlastní tělo připomene, že jsi za zenitem svého života; rychle sahej pro další šípy! Podaří-li se ti vystřelit jeden, dva další, je to dobré, velice dobré. A proměň svůj čas v činy, v užitečné skutky, které tě posunou výš a dál a prospějí i druhým.

A bude-li ti osud přát dlouhý věk života – 75, 80 i více – pak stihneš vystřelit i svůj slavný *sedmý šíp*.

Znal jsem a znám takové muže ve skautském hnutí, znám takové bratry i v hnutí Lesní moudrosti. Naplnili svůj čas prací daleko přes onu hranici, po níž tolik lidí už jenom odpočívá, často i po lenivých letech svého "aktivního" věku. Po těch však, kteří nesklonili ani ve stáří svůj luk k zemi, zůstává hluboká stopa.

Sedm indiánských šípů je jen hra obratnosti; sedm symbolických šípů života však znamená bohatě a užitečně prožitý, *naplněný život*.

Indián, který střelil své šípy vzhůru o závod, činil tak promyšleně: nesahal do toulce na svých zádech, ale měl je přesně a přehledně zapíchnuté v zemi před sebou. Cvik, síla, jistota, hbitost a přesnost daly dohromady ten úžasný výkon.

Přemýšlej i ty, které požadavky – a bude jich daleko víc a závažnějších – položí před tebe život, budeš-li opravdu chtít vznést k obloze svých sedm krásných šípů.

TAJEMSTVÍ HUB

Stanul jsem v čarovném kruhu. Kolem mne v nepravidelných shlucích vyrážely ze země houby. Čirůvka fialová, ta podzemní, poloprůsvitná, jakoby zimou promodralá houba. Otáčel jsem se, bylo jich hodně, dvacet, pětadvacet, snad i víc.

Ale to, co jsem kolem sebe viděl, byly jen plodnice, vyzývající člověka ke shýbnutí, ke sbírání. UVědomil jsem si, že vlastní tajemná bytost té houby je kdesi uprostřed toho kruhu, právě tam, kde jsem se postavil. Někde pode mnou. Žije tiše a skrytě, skromně. Po léta vysílá na všechny strany jemná, téměř neviditelná vlákna svého podhoubí. Pronikají zemí, obcházejí kameny či kořeny rostlin, stravují na své cestě ty nejskromnější odumřelé organické zbytky. A jednoho dne dorostou na metry od tajemného Centra, které je vyslalo. Čekají pod povrchem připraveny vyrazit vzhůru, na světlo boží, dát najevo svou dosud utajenou existenci.

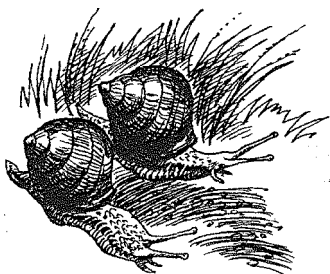
A najednou, na tajemný pokyn, se tak stane. Na Moravě, v Čechách, někde na rakouských paloučích, mezi stromy, téměř všude naráz. Přišel jejich čas...

I uvědomil jsem si, že je tomu tak i s námi, lidmi. To, co ukazujeme na povrchu, navenek, těm druhým a dokonce i sami sobě, to ještě nejsme my sami. Naše projevy, řeči, drobné skutky – to ještě nemusíme být my. Naše pravé já je skryto kdesi mezi tím, pod tím vším, jako Centrum té tajemné houby.

Hledej vždy hlouběji, hledej někde v průsečíku všech těch pomíjivých projevů, kterými se ti ukazuje a projevuje tvůj bližní. Jeho oblečení, jeho účes, jeho všední řeči, jeho měnící se maska – to ještě není on! Jeho *já* je daleko hlouběji a musíš se ho dobrat hlubší sondou.

Prozradí se ti v mezních situacích, v kritických, náročných, těžkých nebo nebezpečných chvílích. Prozradí se ti za delší čas, v němž vlákna jeho podhoubí vyjeví svůj směr. Hledej – a objevíš člověka, jakým skutečně je. Nedej se zmást, oklamat, ale ani odradit nahodilými vnějšími projevy! Nedej se ani odradit, shledáš-li, že je drsný, že je jiný, než žádá uhlazený mrav nebo než hoví tvé sobecké představě. Přijmi ho i s jeho slabostmi, nezapuď ho hned, nezavrhni pro ty či ony přechodné vady. Takový už je člověk!

Smiš si však vybírat – a svými přáteli a bratry učin pak ty, kteří – i přes své dílčí chyby a nedostatky – ti mají co říci, kteří ti mají co dát i co vracet. Budete pak trvale spříznění – *spříznění volbou*.

LESNÍ MOUDROST A SMRT

Smrt. Obcházím toto majestátní téma po špičkách a v úzkosti. Smrt je vykřičník za větou, větou, kterou neustále skládáme a vytrvale doplňujeme. Sebelepší ujišťování, že smrt je něco samozřejmého, přirozeného, správného, nás neuspokojuje a neutěšuje. Smrt je vždy nepřirozeným přerušením života. Ne nadarmo se říká někde v Novém Zákoně ústy apoštola Pavla: "Jako poslední nepřítel bude zmařena smrt".

Proto je vyznavač Lesní moudrosti naplněn posvátnou úctou ke každému projevu Života v přírodě, proto zbytečně nezahubí ani tu nejmenší, zdánlivě nejnicotnější formu života! Proto si tak váží i života svého a činí vše pro to, aby ho nepoškodil, nezneškodnotil ani nezkrátil. Myslí na život – a co nejméně na smrt. To není zbabělost – tak radí pud sebezáchovy!

Vyvolávej vždy jen zdravou a optimistickou sugesci života – odmítej a potlačuj zničující sugesci nemoci, úpadku, smrti.

Nutně se však s faktem smrti, umírání i zabíjení setkáš. Žel, v dnešní době je přímo amorálním a navýsost neetickým způsobem smrt prezentována – ve filmech a v televizi – jako něco běžného, všedního, co lze snadno "zařídít" stiskem kohoutku "báječné" pistole, nebo najmutím profesionálního vraha. Bratře, nepřístup nikdy na takovou urážku nesmírného, závažného, *definitivního* faktu smrti! Smrt by neměla být předmětem *zábavy*, *zábavných* filmů, románů, *her*!

Nikdy si nehrej na smrt, na umírání, na zabíjení!

JAKÝ JE SMYSL VŠEHO, CO DĚLÁME?

Přemýšlivý člověk se nakonec vždy zeptá: Ano, uznávám, že skauting, roving, Lesní moudrost jsou krásné a mají svou výchovnou hodnotu; ale jaký je konečný smysl všeho? Co z toho, vychováme-li sebe, vychováme-li mládež i dospělé k lepšímu lidství, když vše stejně skončí smrtí, zánikem člověka a jednou i zánikem tohoto světa..?

Takové otázky mohou, nebudou-li zodpovězeny, vést k desiluzi, pesimismu, skepsi, beznaději. Mohou vést k demobilizaci všech životních sil, k úpadku elánu, energie, chuti žít! A skutečně – u části dnešní mládeže se takové nálady objevují a jsou "řešeny" nešťastným způsobem: útekem do stále extrémnějších zábav, útekem do alkoholismu a k drogám, "vyžíváním se" v různých scestných skupinách i v nebezpečných společnostech: sektách, obskurních kroužcích i v bandách, přestupujících zákon.

Setkal jsem se ale i u starších lidí, jinak velmi zkušených, s takovou beznadějnou odpovědí na otázku, zda vidí nějaký *smysl* veškerého našeho bytí: "Ne, život nemá

žádný smysl, protože smrtí stejně všechno skončí... Je třeba aspoň něco užít, prožít těch pár daných let co nejpříjemněji – to je jediný smysl života..."

To je ovšem hrozná, ubohá perspektiva! Přijmeme-li ji, rázem vše zešedne, svésíme bezmocně křídla – nic přece nemá smysl...

Ne! Celá moje životní zkušenost, obohacená právě o poznatky Lesní moudrosti, jak jsem ji po troškách sbíral po celý život, se brání takové filosofii. Stokrát jsem pocítil velmi přesvědčivě pravý opak!

Pohled na nesmírné noční nebe, v němž se zrak propadá do nevýslovně vznešeného Nekonečna, vzrušující zář svítání i rozechvívající nálada západu slunce na horách či u moře, úžasný zázrak jara, kdy vše se bouřlivě hlásí k Životu v nespočetných květech, prostě celý ten důmyslný (a vůbec ne samozřejmý!) fakt Vesmíru, kde všechno zapadá tak jedinečně do sebe, jako v geniálním soustrojí (a kde je stroj, musí být Strojník!), to vše mi naznačuje bez sebemenších pochybností, že *za vším je skryt hluboký význam, smysl, Cíl!*

Ne, neuhádneme ještě, jaký to Cíl je a co je tedy smyslem všeho – i našeho – bytí, existence, jsoucna. Smyslem všeho – i našeho – života. Cítíme však, že zde nevýslovně důležitý Cíl a Smysl je. Vše k němu směřuje, vše je nadáno vůlí k vývoji, k růstu, ke změně do *lepší podoby*. Lepší fyzické formy jsou jen odrazem lepších duchovních forem – a k těm vše směřuje. Pro tento Smysl byl Stvořitelem vdechnut Život všemu (vše žije, byť v různém stupni uvědomění); pro tento zatím nám utajený Smysl bylo vše uvedeno do pohybu (vše neustále víří, koluje, pohybuje se – i atomy uvnitř kamene).

Pokorně přijímám aspoň tuto naznačenou základní Pravdu. Neumím-li zatím Smysl všeho chápat, vidět, pojmenovat, pak alespoň nebudu domýšlivě hlásat, že není. Vidím, chápu a přijímám alespoň dílčí poznání, alespoň tento částečný zákmit Pravdy. Z toho pramení moje víra – nejasná, snad i kolísavá, ale posilující. Víra, pomáhající žít a přežít v tomto podivném, ale zázračném světě.

Život je pro mne *příležitost, škola, úkol, zkouška*. Je třeba ho takto vidět a snažit se ve zkouškách Života obstát a posunout všechny dosažitelné hodnoty o kousek dál. Učinit sebe, své okolí, tento svět o trošku lepší, než byl, když jsme se do něho zrodili.

Tak to viděli moudří, velicí lidé. Tak to viděl Robert Baden-Powell i Ernest Thompson Seton, zakladatelé skautingu.

Učiň i ty smyslem svého života růst a zdokonalování všech svých vlastností. Růst a vzestup hodnot, kvalit, všech projevů své existence. Pak – i když dosud nevidíme jasně skrytý Cíl všeho – bude mít náš omezený pozemský život i smysl.

Lesní moudrost je především cestou k hledání, chápání i uskutečňování takového smyslu, takového vznešeného Cíle.

ŽIVOT

Ptal jsem se koldokola

CO JE TO ŽIVOT.

Jeden řekl – DAR.

Druhý – že je to TREST.

Třetí mnil – PŘÍLEŽITOST

a další – ŠTAFETOVÝ KOLÍK

OHEŇ ČI PLAMEN

co skáče z listu na list v trávě –

A tak se přeli

majíce všichni kus pravdy a nikdo celou.

Unavený poutník, co šel kolem

mlčky vyslechl oč běží

a kreslil přitom holí

do prachu cesty. Odešel

a my všichni, hledíce za ním

jsme pochopili: On byl pravdě nejbliž!

Zůstal po něm jen otisk bosé nohy

a v hvězdném prachu nakreslená šipka

směřující někam - VPŘED.

LESNÍ MOUDROST A VÍRA

Jsem si vědom velké závažnosti této otázky. Kolem slov "víra", "náboženství", nebo dokonce "Bůh" se někdy ve výchovných hnutích dneška často rozprostírá opatrné mlčení, zdůvodňované trochu pokrytecky tvrzením, že jde o zcela soukromou věc. Ale soukromou věcí je přece vše, třeba zdraví, vzdělání, členství v různých hnutích – a přece o tom všem neváháme mluvit!

Špatně pochopená nebo i záměrně zavádějící hesla "suverenita člověka", "liberalismus", "boj proti tmářství", "svobodná mysl", "pokrok" a podobně znějící líbivé fráze už vykonaly své.

Málokdo je ochoten hlouběji se zamýšlet. Nedostatek času a spěch, věčný spěch a honba za "výsledkem", "ziskem", "prosperitou", "úspěchem" a "blahobytem" (jistě uhádneš, proč ta slova dávám do uvozovek), tímto nejklamnějším zlatým teletem, vlastně už ani nedovolují dnešnímu člověku, aby se aspoň pokusil najít sám sebe a ujasnit si smysl svého bytí.

Dost už jsem toho napsal k otázkám opravdové Lesní moudrosti, k její české podobě, která už dávno překročila dávný Setonův impuls i jeho prvotní literární inspiraci. Nové zkušenosti obou hnutí, která si – každé po svém a v různé míře – vzaly ze Setonových výchovných námětů svůj díl programu i metod, tj. skautingu a woodcraftu, už dávno rozšířily i prohloubily to, co Seton stihl jen naznačit. Skauting si vzal mnoho dobrého z raného Setonova díla: zálesáckou praxi, romantiku i značnou část etiky Lesní moudrosti. Dnešní woodcraft, který se u nás často proklamuje jako jediný správný nositel Setonova odkazu, začal leckdy stavět více na indiánském folkloru, rituálech a dokonce mystice, ponechávaje široké pole konkrétní Lesní moudrosti mimo svou hlavní pozornost.

Zdálo by se, že když někde věnovala skupina lidí, spjatých s woodcraftem, v některých časopisech tolik důrazu na indiánskou mystiku a uctívání "Velkého Ducha", že je tím dána už i odpověď na otázky víry v Lesní moudrosti. Není tomu tak! Jde o pobloudilou hru na náboženství, jde o atraktivní či bizarní exhibici, která snad může imponovat myslím mladých lidí svou nápadnou odlišností od "všední" evropské tradice. Jde o pózu, o neupřímný, hraný projev, o zavádějící imitaci nám vzdálených, cizích a v podstatě zcela neopakovatelných rituálů!

Víra, opravdová, upřímná, člověku potřebná a člověka povznášející víra – to je něco, co se nedá naučit, vnutit ani imitovat. Nelze to ani "převzít" v rámci nějakého spolku nebo podle nějakého programu. Smutně a rezignovaně to konstatuje i mnoho církevních učitelů, kazatelů, vůdců i sektářských vůdců. Lze ovšem lidi přilákat k té či oné sektě (nebo i hnutí!) líbivými slovy, různými málmivými sliby, nebo i – a to vidíme ve světě dost často – davovou sugescí.

Skutečná víra je dar, druh životního postoje i prožitku, snad i trvalý pocit, překračující člověka: zde myšlení člověka pokorně uznává, že existuje něco víc – a nekonečně víc – než jeho omezené ego.

Tímto způsobem se vlastně manifestují i všechna světová náboženství. Nezáleží přitom snad na tom, jak nazveme onen úběžník, do něhož se sbíhají všechny lidské představy a z něhož, jak cítíme, také vše vychází. Bůh, Velký Duch, Božský Princip, Stvořitel atd.—to jsou jen slova, která zůstávají jen na začátku cesty k pochopení. Lidský rozum stejně nestačí na velikost té představy, nedohlédne toho Nekonečna; může však aspoň hledět správným směrem!

Předpokladem je naprostá upřímnost, nefalšovanost, nestrojenost. Mluvíme-li o tak velikých věcech, pak jediné *naše mateřská řeč, jazyk, jímž komunikujeme, v němž myslíme i sníme*, může se trochu přiblížit nesmírnému Tématu, neboť víra není nikdy jen věcí rozumu, ale vždy i srdce. Už dávno si uvědomili i křesťané, že tzv. církevní jazyk – latina – zůstává pro většinu lidí překážkou bezprostředního, opravdového vnímání slova božího, popřípadě evangelií nebo slov modliteb, přestože velmi mnoho lidí, např. v renesanci a baroku se naučilo latinsky dobře mluvit. Rodný jazyk, modlitba v řeči, kterou máme doslovně v krvi od malička, ten je jediný, který může člověka přiblížit k pochopení a hlavně prožití náboženských obřadů.

Je nutné si ujasnit, že cesta za Nejvyšší Pravdou, ať už ji nazveme Bůh či Vyšší Princip, je v Lesní moudrosti spojena s pokorným obdivem k přírodě, k jejím projevům života, který nacházíme a objevujeme na každém kroku? Opravdová zbožnost je neokázalým, neteatrálním, pokorným uznáním vlastního skromného místa v nesmírném plánu božím? Smyslem našeho života je zdokonalování sebe i všeho kolem, neboť je-li (podle shodných představ všech velkých náboženství) Bůh sám nejvyšší řád, dokonalost a krása a stvořil-li (opět podle představ řady náboženství, hlavně křesťanství) "člověka k obrazu svému", tj. k tomu, aby se člověk svým zdokonalováním stále více blížil božství, pak největší a nejsprávnější "zbožnost" je přece v tom, že se člověk snaží správně žít, jednat a pracovat?

V tom je etický smysl náboženství, podložený vírou ve smysl správného života, nezávisle na "odměně" zde nebo po smrti. Nebylo by přece správné, chovat se podle nějakých příkázání jen s vidinou "odměny" po smrti. O eticky správném životě mluví všechna "Desatera" či soubory příkázání (všimněme si, že Mojžíšovo a odtud i křesťanské "Desatero" má mnoho bodů shodných se Skautským zákonem či Desaterem i se zásadami tzv. "Čtyřnásobného Ohně", který Seton postavil jako etický kodex do rámce svého amerického woodcraftu).

Toto však mnozí rozmělnovatelé Setonova odkazu nevidí nebo nechtějí vidět – převzali jen vnější vzory, dekorace, rituály, dým... Nezaráží a nevaruje je kupodivu fakt, že takto pojatý "woodcraft" (lépe řečeno, jeho zkreslená část programu) zaujal – jak je dnes už naprosto zřejmé – za víc než devadesát let existence a stále se opakujících pokusů o realizaci ne víc než pouhých několik set "vyznaváčů"! Kdybychom spočítali, kolik lidí u nás doopravdy věří takovému zkreslenému programu – tj. důrazu na indiánské rituály a "mystiku" či "náboženství", došli bychom k číslu velmi nízkému. Ani v USA, kde indiánský "vzor přírodního člověka" je spíš na místě, není vyznaváčů takového pseudowoodcraftu mnoho – jsou-li tam dnes vůbec nějakí...

A ve skautingu? V českém junáctví? Žel, i tam se leckde šíří – vlivem intenzivní propagace euroindiánských skupin – nákaza falešného chápání "Lesní moudrosti" jen jako hrané indiánštiny. Naštěstí většina skautské mládeže jde správnou, jednoduchou a bezpečnou cestou světového mnohamilionového hnutí, které vychovává k lepšímu lidství, k službě bližním i ke správným postojům vůči všemu živému v přírodě. Správně pochopený prvek dobrého občanství (tolikrát nepříteli skautingu ironizovaný!) se obráží jak v roverském hesle "Sloužím", tak v doporučení vykonat aspoň jeden dobrý skutek denně. Vírou ve smysl takového jednání je prochnut celý český skauting, který, po třetí obnoven a prohlouben těžkými zkouškami v trojí ilegalitě, nachází ohlas i důvěru nejen v řadách mladých lidí, ale ve většině naší veřejnosti. Stal se prostě součástí našeho výchovného i kulturního obrazu.

Mnoho mladých lidí hledá Lesní moudrost právě ve skautingu a roveringu; nachází ji tam, neboť skauting se nikdy nepřestal hlásit k Setonovi jako jednomu ze svých zakladatelů. Nachází ji tam, protože rámec přírody, bez něhož je skautská výchova nemyslitelná, k Lesní moudrosti nakonec přivádí.

A víra? Jeden z bodů skautského Desatera zněl původně "skaut je zbožný". Samozřejmě lze tuto větu vyjádřit mnoha jinými způsoby, přijatelnými skautům bez vyznání, stejně jako onen dobrovolný dovětek skautského slibu, který však na světě vyslovily již miliony skautů a skautek: "K tomu mi pomáhá Bůh".

Je zvláštním dilematem našeho rozporuplného času, plného zhroutených ideálů a znejistěných hodnot, že právě ono laskavé, útěšné slovo "Bůh" vzbuzuje v mnoha lidech až nepochopitelnou nevoli. Nevoli různých "pokrokových odpůrců", ochotných i trestat za jakýkoliv projev upřímné lidské víry (nevěříte, že i trestat? Pak vzpomeňte, kolik lidí zahubila nebo aspoň perzekvovala rudá totalita za jejich víru, vzpomeňte, kolik lidí totalitní ateismus pokřivil!).

Netolerantních lidí, kteří až bigotně (ano, existuje i bigotní, primitivní ateismus) ironizují a znevažují jakoukoliv víru, dokonce i *víru ve smysl všeho bytí*, se lze prostě zeptat: Vadí-li vám tak velice slovo Bůh, čím ho nahradíte? Věříte snad ve vakuum - nebo snad v Antiboha?

LÉK NA OBLOZE

Lékem na obloze nazval E. T. Seton Slunce a jeho životodárné paprsky. Krásně tak vyjádřil zázračnou a ozdravující moc, která je všemu tvorstvu nezbytnou podmínkou života.

Nyní se však množí studie, v nichž odborníci varují před slunečními paprsky jako před nebezpečnou, smrtící silou.

Zesmutněl jsem: Proč?! Celé mládí, celý život jsem svlékal košili kdy se jen dalo – od jara do podzimu, někdy i v zimě. A znal jsem venkovské lidi, rolníky, dělníky na trati, s nimiž jsem koncem války několik měsíců pracoval, kteří ve slunečním úpalu,

do bronzova osmahlí, pracovali celý život. A neměli rakovinu kůže, alespoň určitě ne v tak častých případech, jako je tomu dnes.

Jsme běloši a zřejmě tedy nemáme onu geneticky darovanou odolnost pokožky, jako ji mají černoši tropické Afraky, australští domorodci nebo severoameričtí indiáni, kde muži se po většinu roku pohybovali venku polonazí. Ale zase naproti tomu musíme konstatovat, že naše kosé severské slunce pálí nejvíce jen v červnu a červenci, kolem letního Slunovratu. Nestojí nikdy tak kolmo nad námi, jako je tomu v zemích blíže rovníku. Naopak, většinu roku ho máme dosti málo – je nízko nad obzorem, šikmé paprsky se musí prodírat mnohonásobně dlouho hustým a navíc znečištěným ovzduším.

A přece – že by se něco od dob E.T.Setona změnilo? Co když přece jen úbytek ozonu kolem Země (nemluvím o přímých ozonových "dírách"!), co když zplodiny průmyslu v ovzduší, co když nejrůznější chemikálie, škodliviny a alergeny v nás, bílých lidech ze Severu, již natolik oslabily odolnost, že nesneseme bez újmy na zdraví ani tu trochu slunečního svitu?

Modré nebe nám buď milostivo...! Pak by woodcrafterský pozdrav, který je zároveň i přáním – "S modrou oblohou" – byl jen ironickým, trpkým povzdechem...

Mělo-li by to být už vždy tak, že se lidé budou muset i u nás schovávat před "vraždicími paprsky" do stínu, do sklepení, pak by nestálo za to žít!

Dál budu chodit "na slunce" a vynechám snad jen polední výheň bezmračných červnových až srpnových dní. Jako chlapec jsem pobíhal pod jasným sluncem od rána do večera – i v ten čas Slunovratu! Dnes tedy snad uberu, ale nadále věřím, že sluneční božstvo nad mou hlavou je lékem, nikoliv smrtelným nebezpečím.

– Rozpřahuji do široka náruč, abych do ní pobral co nejvíce ze zlatého slunečního snopu. *Světlo, co nejvíce světla!*

MOUDROST PŘÍRODY

Žít

vzlétnout a letět

letět a doletět

doletět a pevně tkvět!

Žít

učí tě

vítr

pták

a květ

ČEMU NÁS UČÍ TRNÍ

Všechno, opravdu všechno v přírodě se mi stává učební látkou. Všechno dává podnět k přemýšlení, ve všem je skryto nějaké ponaučení, poselství, podobenství nebo výzva.

V této knize není místo pro soustavné probírání jednotlivých přírodních úkazů, ale mohu uvést, jako příklad a ukázkou ze svého zápisníku, malou úvahu o *trní*, obyčejném trní, jaké vidíme všude kolem cest, na mezích, v lesích i na okrajích luk:

Trní – staré indoevropské slovo. *Trní, dorn, thorn, tarnina, ciern...*

Šel jsem úvozovou cestou. Z nějakého důvodu tam pár chlapů vyrubávalo křoví a mladé stromky. Snad chtěli rozšířit cestu, aby se i do polí mohlo jezdit rychleji a bezohledněji. Kleli a sakrovali, jak se jim na odpor stavěly trnité keře – hlohy, trnky a zvláště šípky. Pracovali v tuhých kožených rukavicích, ale zápěstí i rukávy měli potřhané. Když jsem zašel o kus dál, přistoupili k barbarské metodě: začali suché svahy úvozu prostě vypalovat...

TRNÍ, TRNY vytvořila příroda na obranu života. Trny se chrání mnohé rostliny i živočichové. Snad i lidské nehty jsou svého druhu trny. To vše je nejen zajímavé, ale i hodné hlubšího zamyšlení.

Rostlina – strom, keř nebo i některá bylina – považuje svůj život a život svého rodu za důležitý a tak ho hájí proti všem, kdož by ho chtěli zničit. A nepřítel je vždy hodně! Býložravci už dokázali proměnit původně zelené krajiny v pouště. Vidíme to leckde v Africe, Asii, Austrálii. V průběhu milionů let si rostliny vytvořily účinnou zbraň – ostny, trny, špičaté konečky větví. Život je nutno chránit!

Lidská ruka, v níž je ostrý nůž nebo špičaté kopí, to je vlastně aktivní, pohyblivý trn. Oštěp a šíp, každá střela – to je vlastně létající trn. Jenomže člověk šel dál a obrana často přerůstá v útok a násilí. Z ochrany vlastního života došli lidé až k amorálním, útočným válkám...

A tak nám toulky přírodou nabízejí tisíce poučení. Trní hovoří o právu na vlastní obranu. Palisáda ze špičatých kůlů kolem pevnůstky je jen zdokonalením trnitého plotu kolem kraalu, vesnice domorodých Afričanů. Chránili se tak před lvy a jinou nebezpečnou zvěří. Ostnatý drát je umělým trním – může stejně tak bránit vstupu do prostoru – tehdy je obranou – jako úniku z něho: je pak vězením, násilným prostředkem k zadržení zajatců nebo vězňů. Koncentrační tábory...

Mám však rád trnité stromy. Akáty. Hlohy. Divoké polní růže – šípky. I pichlavé jehličí smrků je svého druhu obranou proti býložravcům. Jen mladé, ještě měkké výhonky smrků trpí okusem jelení zvěře. A bodláčí? Do jeho spásání se odváží jen osel, do trnitého akátu se odváží jen koza: obratnými pysky dokáží vyhmátnout měkké listy a vyhnout se trnům. V trnitém loubí šípkových keřů mívají hnízda drobní ptáci, tuhýci, sýkory a jiní. Velcí dravci, poštolky a kánata tam za nimi nemohou; ani loupeživé straky, vrány a sojky, známí vyžírači vajíček v hnízdech, tam nerozpráhnou křídla, neproniknou dovnitř...

Trnava. Trnávka. Trnová. Trnovec. Trnice. Trnov. Trnavá Hora... Názvy měst a vesnic ukazují, jak kdysi dávno celá území charakterizovaly trnité porosty.

Trní a hloží. Hloh–hloží. *Hlohovec. Hlohovice, Hloža.*

Prohlédni si zblízka trnitou větévku. Studuj trny a pichlavé výrůstky. Některé jsou jak z ocele: trn nabroušený do velejemného hrotu. Je to nesmírně zajímavé, je to i poučné. Příroda káže svým tvorům: Nauč se hájit život svůj i život svého rodu! Nebuď slabý, nezůstávej bezbranný! Život je cenný a důležitý; braň ho, braň se!

TRÁVA MEZI DLAŽDICEMI

Už nikdo nikde nevrátí tvář Země a krajiny do původní podoby...

Snad jednou spadne velká nebeská klec a nějaká hrozná katastrofa zahubí všechno živé, nebo aspoň člověka, který opravdu nadělal na Zemi nenapravitelné škody. A pak snad začne všechno od začátku; znova proběhne ta velká Hra Života, trvající miliardy let; možná však také, že už nikdy nikde nevznikne takový život, jaký byl a dosud *ještě je zde*.

Ale o tom nechci mluvit. Chci se zabývat myšlenkou, jakou krajinu mohu akceptovat pro svůj náročný, velký sen Lesní moudrosti.

Prekvapím vás: snažím se akceptovat *každou!*

Té nedotčené divočiny je u nás snad jen pár čtverečních kilometrů; vše ostatní je už nějak dotčené nebo zcela změněné člověkem. Chceme-li zde žít, musíme jistým způsobem znásilňovat půdu – každé pole, na němž se rodí chléb, je znásilněná příroda, kdysi tam byl les nebo to byla step. Každá louka je už upravená příroda, jinak by to byla jen různorodě porostlá pláň či mokřina. Každý rybník je umělý, většina toků řek u nás je už upravených, často velmi nešťastným způsobem. I každá roubená či vyzděná studánka je lidskou rukou pozměněná příroda.

Nechci-li být podivínem, který bláhově hledá poslední metry "nedotčené" půdy (ale i na tu padají škodlivé emise z celého světa!), pak musím – ve vlastním zájmu – brát to vše, umět vidět hodnotu i krásu takřka ve všem, učit se na všem, soucítit se vším. Šípkový keř kvete krásně i na rumišti, uč se pro tu chvíli nevidět ošklivý rámec a vnímej jen samotnou krásu těch nádherných květů!

Chci-li být adeptem Lesní moudrosti, mám na vybranou: buď se ortodoxně realizovat jen v jakýchsi zbývajících "oázách" původní krajiny (ale ani Boubín už dávno není ideálním pralesem, to spíš některá místa v Jeseníkách či Beskydech se tomu ideálu blíží!), ale to bude možné jen zřídka a v rezervacích či chráněných oblastech stejně nelze tábořit; anebo se naučím vidět živou přírodu i za humny, na předměstí, v křovinách kolem znečištěných řek, na pěšinách "kulturních" lesů, v parcích a na zahradách – ba i na tom zmíněném smetišti, kde bují prales lebedy a lopuchů. Samozřejmě, že vždy dám přednost té původnější, čistší, divočejší přírodě – ale nemohu-li být zrovna v ní, *neztratím ani chvíličku*: dovedu vidět přírodu a najít poučení třeba i v chomáči trávy, vyrostlém v mezeře mezi dlaždicemi města.

I KNIHY VEDOU K CHÁPÁNÍ LESNÍ MOUDROSTI

Četba moudrých knih usnadňuje i zkracuje cestu na Horu Poznání. Lidský život je krátký a jednotlivec nikdy nemůže sám dosáhnout potřebné míry znalostí, zkušeností, vědění a chápání, jaké dnes vyžaduje život. V knihách je uložena veškerá zkušenost lidstva všech oborů; stačí sáhnout po vhodné knize a dostaneme se zkratkou k poznatkům, které bychom sami, při sebeusilovnější snaze, nikdy nezískali.

Pro poznávání Lesní moudrosti máme i u nás už dostatek knih. Jejich seznam by sám zaplnil celou knížku - tolik je už k dispozici děl přírodovědných, zeměpisných, ekologických, knih o etice, zdravotvědě a o všech oborech, které nějak s naším tématem souvisí.

Chtěl bych zde proto jen namátkou uvést několik příkladů výborné literatury, která nás může velmi inspirovat k hlubšímu chápání přírody i Lesní moudrosti:

Henry David Thoreau - Walden aneb Život v lesích, 3 různé překlady, 1924 překlad Miloše Seiferta.

Henry David Thoreau - Toulky přírodou, vyd. Jan Laichter 1925

Woowotanna (=Miloš Seifert) - Vidoucí oči, Spol. Čs. Červeného kříže, Praha 1930 a 1931

Miloš Seifert - Ahimsa, kniha o ochraně zvířat, rukopis 1934, Šrámizdat Brno 1991

Miloš Seifert - Rok v přírodě, vydal "Les", 1929

Jaroslav Spirhanzl-Duriš - Dvanáct měsíců na srdci přírody, nakl. Vesmír Praha 1946

Jaroslav Spirhanzl-Duriš - Polem a hájem, SNDK Praha 1957

Jaromír Tomeček - Zázraky v přírodě, Svoboda Praha 1978

(a všechny další jeho knihy)

Miloš Zapletal - Výpravy za dobrodružstvím, Albatros Praha 1986

Mirko Vosátka - Tábornická encyklopedie, MF Praha 1985, předtím Encyklopedie táborníka, 1971

Mirko Vosátka - Patenty přírody, Toužimský a Moravec, Praha 1944

Mirko Vosátka - Chráníme přírodu, MF Praha 1979

Mirko Vosátka - Skautské toulky přírodou, Skautské prameny, Liberec 1993

Vitalij Bianki - Lesní noviny, několik vydání, např. Lidové nakl. Praha 1966 (čtenáři, nedej se odradit dobovým výskytem slov "pionýr", "kolchoz" apod.- kniha je velmi cenná a české vydání je skvělé hlavně ilustracemi Ant. Pospíšila!)

Jana Štroblová - Tajemství polí, SPN Praha 1979

Jana Štroblová - Tajemství lesů, SPN Praha 1989

Karel Dolejš - Skautské stopařství, Merkur, Junácká edice 1991

Ernest Thompson Seton - všechny knihy, zvláště v překladech Miloše Zapletala

...a tisíce dalších knih, zvláště však: věčně zelená kniha Přírody!

ZÁVĚREM

Knih je dopsána. Je právě Advent roku 1995, roku, v němž snad utichne hrozná válka na Balkáně. Advent roku naděje.

Čtenáři, jistě jsi pochopil, že Lesní moudrost, jak jsem o ní zde psal pro rovery, tj. skauty-poutníky, i pro všechny, kteří chtějí kráčet přírodou a životem ve stejném duchu a za stejným cílem, je vlastně *moudrostí životní*.

Chtěl bych však na závěr říci to, co považuji za nejdůležitější: Lesní moudrost, správně pochopená a hlavně žitá, prožívaná, nám přináší především radost! Radost - to je nejcennější dar, který nám může náš pozemský život dávat. A tuto radost ti ze srdce přeji!

Mít radost

*jako má motýl na květu hrachoru
jako má pstruh v širočiré vodě
jako má dítě co vyhrálo skleněnou kuličku
jako má ptáče po prvním zdařilém vzletu*

*Mít tu radost
a umět dávat takovou radost
Radost nad radost!*

V Olomouci, dne 8.prosince 1995 + Deo gratias!

Ediční poznámka: Úvahy a eseje v této knize byly z větší části nově napsány pro tuto publikaci FONS v roce 1995. Menší část tvoří upravené články, porůznu již publikované, např. v brožurách "Stežkami Lesní Moudrosti" (Šrámizdat, Brno 1991), "Hlas Lesní Moudrosti" (Šrámová knihovna, Nový Jičín 1992) a "Česká Lesní moudrost" (Olomouc 1993, vydal Dr.Milan Vacek). Některé články vyšly v časopisech (Wampum, Praha, 1992 a 1993) i v zahraničí: 1992 a 1994 ve sbornících "Woodcraft is Lifecraft", které vydává Mrs. Dee Seton-Barber v Seton Village, Santa Fe, USA, jiné ve slovenském časopise "Modrú oblohu", Bratislava 1993 a v polském překladu brožury "Stežkami Lesní Moudrosti" pod názvem "Lesne junactwo" (přel.M.Klimánek, vyd.Biblioteczka Walden, Katowice 1993).

OBSAH

(Verše, zařazené mezi kapitoly, jsou odlišeny kurzivou):

Pozvání	3
Úvod	4
Lesní moudrost	5
Lesní moudrost je moudrostí života	6
<i>Vyzvání na cestu</i>	6
Návraty	7
K názvu "Lesní moudrost"	8
<i>Novoroční přání</i>	9
Co všechno je Lesní moudrost	10
Putování	10
Jsi žákem Lesní moudrosti?	11
Cesta Lesní moudrosti	12
<i>Jdi do zeleného ticha</i>	13
Splynout s přírodou	14
O darech, ale i o nebezpečích lesa	16
<i>Modlitba lesa</i>	17
Podobenství v přírodě	18
Od koho se učíme Lesní moudrosti	18
Připozdívá se	20
<i>Bratrství všeho živého</i>	21
Pokrok?	21
Dnes už vím	22
Pokus o definici	25
<i>Rada</i>	25
Lesní moudrost v přeplněné Evropě	26
Kdy začít s výchovou k Lesní moudrosti?	27
Úcta k životu	28
Mysterium lesa	28
Mít nebo být – úvaha o opravdovosti	30
<i>Osamělost</i>	31
Co všechno může znamenat Lesní moudrost	32
Venkovský člověk byl přírodě blíž	34
<i>Miluješ to co já</i>	35
Řeč přírody	36
Chvála přirozenosti	37

Rozhovor	39
<i>Boží gong</i>	41
Sedm šípů	41
Tajemství hub	42
Lesní moudrost a smrt	43
Jaký je smysl všeho, co děláme?	43
<i>Život</i>	45
Lesní moudrost a víra	46
Lék na obloze	48
<i>Moudrost přírody</i>	49
Čemu nás učí trní	50
Tráva mezi dlaždicemi	52
I knihy vedou k chápání Lesní moudrosti	53
Závěrem	54
Ediční poznámka	54

V edici FONTS vyšlo:

OSMRK - 1. ročník - *září 91 - podzim 92*

- 0. číslo - občasník - *vyprodáno*
- 1. číslo - občasník - *vyprodáno*
- 2. číslo - občasník - *vyprodáno*
- 3. číslo - občasník - *vyprodáno*

FONS - 2. ročník - *leden 93 - prosinec 93*

- 1. číslo - občasník - *vyprodáno*
- 2. číslo - občasník - *vyprodáno*
- 3. číslo - Malý průvodce po demokracii - E. Kohák - červen 1993 - *vyprodáno*
- 4. číslo - Dopisy roverům - Mirko Vosátka - prosinec 1993 - *vyprodáno*

FONS - 3. ročník - *prosinec 93 - červen 94*

- 1. číslo - Člověk a příroda - *vyprodáno*
- 2. číslo - občasník - březen 94 - *vyprodáno*
- 3. číslo - Absolutní horizont - březen 94 (zůstalo v tiskárně až do března 95) - *vyprodáno*
- 4. číslo - Expedice PARS 93 - duben 94 - *vyprodáno*
- 5. číslo - Obálkový puřák - Mirko Vosátka - duben 94 - *vyprodáno*
- 6. číslo - občasník - červen 94 - *vyprodáno*
- 7. číslo - Roverské pšiny - Ladislav Rusek - duben 94 - *vyprodáno*
- 8. číslo - Spacáky, stany, batohy a vafiče - Ctirad Piskač - červen 94 - *vyprodáno*

+
Fonticulus - Cestovní zpráva čarodějova učně - Míla Nevrlý - 24. duben 1994 - *pouze pro předplatitele*

FONS - 4. ročník - *září 94 - prosinec 95*

- 1. číslo - Příběhy jako kompas - Baldur Hermans - září 94 - *vyprodáno*
- 2. číslo - Český skauting - Mirko Vosátka - listopad 94 - *vyprodáno*
- 3. číslo - občasník - březen 95 - *vyprodáno*
- 4. číslo - Člověk a výtvarné dílo - Ladislav Rusek - březen 95 - 21 Kč + *poštovné*
- 5. číslo - Chvály Zadní země - Míla Nevrlý - březen 95 - *vyprodáno - připravuje se dotisk*
- 6. číslo - Sloužím - Mirko Vosátka - květen 95 - 14 Kč + *poštovné*
- 7. číslo - Kniha o Pontu - říjen 95 - 28 Kč + *poštovné*
- 8. číslo - Vázané stavby - *ještě nevyšlo*

+
Fonticulus - Předjité chvíle - Ladislav Rusek - 21. březen 95 - *pouze pro předplatitele*

FONS - 5. ročník - *září 95 - srpen 96*

- 1. číslo - Pismo z Hôr - Jozef Boško - říjen 95 - 14 Kč + *poštovné*
- 2. číslo - občasník - říjen 95 - 14 Kč + *poštovné*
- 3. číslo - Příběhy k zamyšlení - Peter Bleeser - prosinec 95 - 20 Kč + *poštovné*
- 4. číslo - občasník - prosinec 95 - 14 Kč + *poštovné*

+
Fonticulus - Mirko Vosátka 75 let skautem - Jan Čáka - září 95 - *pouze pro předplatitele*
Fonticulus - Josef Bláha: Řešetlák - Jak se udělá hvězda - prosinec 95 - *pouze pro předplatitele*

Veškeré dostupné Fonty je možno objednat na adrese:

Nadace FONTS, p.o. box č.35 110 07 Praha 1

CO VÁS ČEKÁ A NEMINE!!!!!!!!!!!!

Mila Nevrlý - Průvodce CHKO - nejkrásnější oblasti České a Slovenské republiky.
občasníky s novým obsahem i grafickou úpravou
& členské prémie

JAK SI PŘEDPLATIT FONS?????????

Máte tři možnosti. Předplatit si celou produkci Fons, nebo pouze občasníky, či jen speciály. Nejmenší suma, kterou můžete poukázat je 60 Kč,-. Celá roční produkce se počítá nejvíce na 120,- Kč. Na každé zásilce najdete údaj, kolik peněz Vám z předplatného ještě zbývá. Bude-li se údaj blížit k nule, znamená to, že Vaše konto již bude vyčerpáno. Budete-li chtít dál občasník odebírat je nutno poslat další peníze. Sumu poukažte na konto: Nadace FONS, číslo účtu 27 - 0300084963/0300, jako variabilní symbol uveďte své rodné číslo a do kolonky text své příjmení. Adresa peněžního ústavu: ČESKO-SLOVENSKÁ OBCHODNÍ BANKA, Na příkopě 14, Praha 1 115 20. Nejlépe je poslat peníze přes jakoukoli pobočku ČSOB nebo přes jinou banku, samozřejmě můžete i poštovní poukázkou, ale ta nás připraví o část Vámi zaslanych peněz. O zaplacení předplatného informujte redakci. Informace by měla obsahovat tyto údaje: ***jakou variantu chcete odebírat, rodné číslo!!! a přesnou adresu.***

FONS: občasník roverských kursů lesních škol, vydávaný nadací FONS
reg. zn. MK ČR 6833

redakční skupina:

Roman Šantora - Bobo, Marek Bárta

kontaktní adresa:

Nadace FONS

p o. box č. 35 110 07 Praha 1

tel: 02/24 102 215 fax: 02/24 21 48 25 E-mail: bobo@junak.anet.cz

Praha, leden 1996, v počtu 700 výtisků

občasník není výdělečně činný.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha č.j.
330/93 - NP ze dne 4.3. 1993